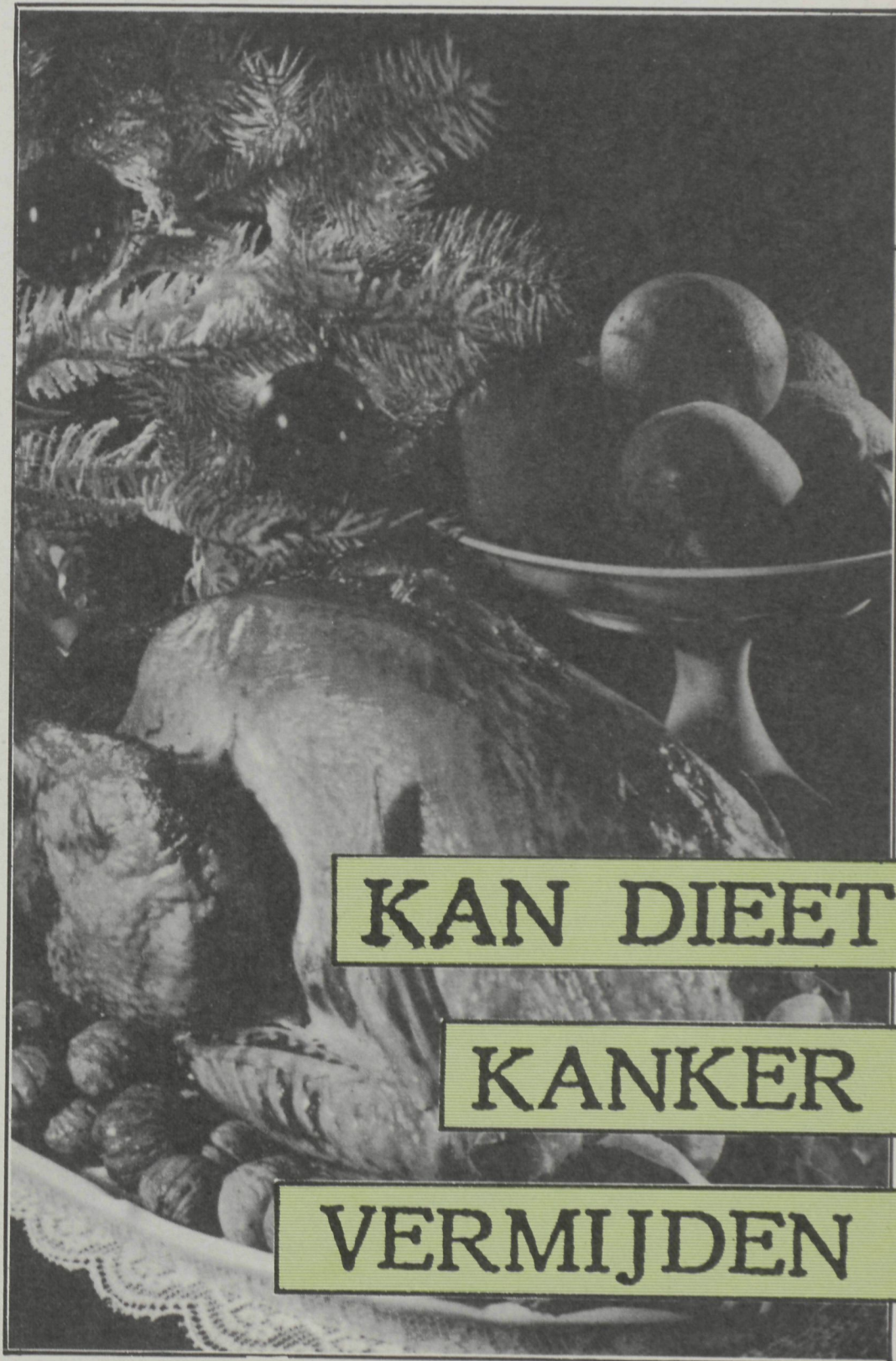

12

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 4de jaargang - december 1984.

MILIEURAMA

KAN DIEET

KANKER

VERMIJDEN ?

EDITORIAAL	2
KAN DIEET KANKER VERMIJDEN ?	3
FLITSSEN	6
LANDSCHAPSPARKEN	7
POLITIEK & Co.....	10
EUROPA	10
DE DEGRADATIE VAN HET EKOSYSTEEM	11
BOEKENWINKEL (EXTRA)	15
FRONTLIJN	19
DE NATUURBESCHERMINGSBEWEGING OP DE WEEGSCHAAL..	20
BRIEVEN	22
BERICHTEN	23
PUBLIKATIES	25
GESCHENKENBON MILIEURAMA	27
FILM	29
PORTRET	30
KALENDER	31
PUZZELEN	32

MILIEUBEWEGING... VAN VERDEDIGEND NAAR AANVALLEND SPEL ?

1984 zit er bijna op, bijgevolg zijn enige beschouwende bedenkingen wel op zijn plaats.

Eén ding is dit jaar wel klaar: de Bond is er, levend en wel. Belangrijke akties rond het beleid van minister Akkermans, de Noordzee, het dekreet ruimtelijke ordening brachten de Bond Beter Leefmilieu op het voorplan ; een niet aflatende aanwezigheid in geschreven en gesproken pers, een vernieuwd blad, een vernieuwde werking naar de leden toe... het vertrouwen in de koepelorganisatie is duidelijk hersteld.

Belangrijk is ook dat op vele punten de Bond overgestapt is van een defensieve naar een offensieve taktiek : hoogtepunt hiervan was zeer zeker het indienen van een wets-

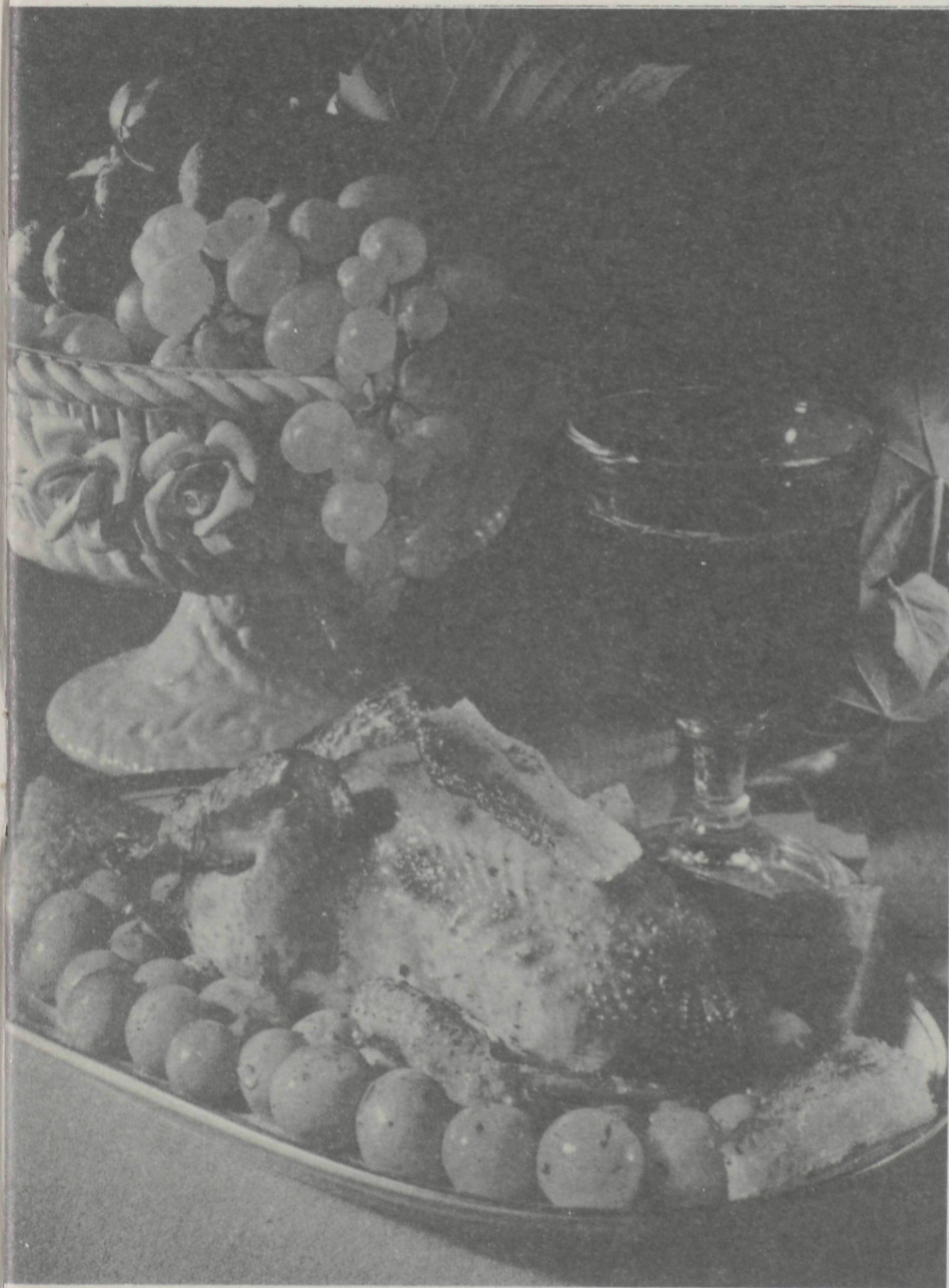
voorstel tot kollektieve bescherming van milieubelangen, dat de gevolgen van het Arrest Eikendael ongedaan moet maken. Het is een overduidelijk bewijs van de verstevigde positie van de Bond Beter Leefmilieu dat zij erin slaagt om 6 Vlaamse partijen over de grens van oppositiemeerderheid heen, achter dit wetsvoorstel te krijgen. Het is ook een mooi resultaat voor het systeem van werkgroepen binnen de Bond Beter Leefmilieu : hieruit blijkt dat een combinatie van voluntariaat en deskundigheid, ondersteund door de koepel, tot ingrijpende resultaten kan leiden. Toch is dit systeem nog onvoldoende uitgebouwd: op tal van vlakken beschikt de Bond Beter Leefmilieu nog over te weinig deskundi-

gen die voor de milieubeweging weerwerk willen leveren tegenover overheid en industrie... die over (vet betaalde) experts beschikken om rapporten te produceren, om de onschadelijkheid van alles en nog wat te bewijzen.

Het is dus tijd dat we de poort van de ivoren toren waarin nog te veel universiteiten zich bevinden, verder openbreken. De milieubeweging heeft u nodig, beste deskundigen, anders kan de Bond wel eens een reus op lemen voeten worden. Dit is alleszins een verder uit te werken opgave voor 1985.

DIRK VAN MELKEBEKE

KAN DIEET KANKER VERMIJDEN ?

De aanwezigheid van kanker-verwekkende stoffen in de voeding is een realiteit waarmee vanzelfsprekend iedereen geconfronteerd wordt.

Een deel van deze gevaarlijke stoffen, zoals alkaloiden en flavonoiden in bepaalde planten en mykotoxinen in schimmels zijn van nature aanwezig. Deze klasse van mutagenen (stoffen gevaarlijk voor het genetisch materiaal) bestaan sinds de prehistorische tijden ; de evolutie van de dieren gebeurde onder konstante blootstelling aan deze mutagenen. Religieuze taboes of eetgewoonten hebben een aantal van deze gevaarlijke levensmiddelen uit ons dieet gehaald, ook voor redenen zoals : hoger risico voor het opdoen van parasieten bij het eten van varkensvlees in warme landen, enz.

1. Wat je eet, is belangrijk

Wanneer de mens voor het eerst vuur heeft gebruikt voor licht, verwarming of bereiding van voedsel, werd een tweede klasse van mutagenen in de omgeving geïntroduceerd, mutagenen gevormd door pyrolyse. Dit gebeurde ongeveer 100 000 jaar geleden. Deze stap herhaalt zich nog iedere dag bij het bereiden van ons dagelijks eten ; een meer aangepaste kookwijze kan het blootstellingsrisiko aan karcinogene factoren daarbij duidelijk doen dalen.

Een derde bron voor kanker-verwekkende stoffen in ons dieet heeft te maken met de inspanningen die de voedingsindustrie levert om de houdbaarheid, de kwaliteit, de smaak en het uitzicht van de voedingswaren te verbeteren : om deze redenen, worden er kleurstoffen, pH-veranderingen, anti-oxydantia, smaakgevers en speciale verpakkingen toegevoegd die het genetisch gevaar kunnen beïnvloeden. De wetgeving beperkt deze parameters tot bepaalde normen die echter nog nauwkeuriger zullen moeten bepaald worden aan de hand van nieuw wetenschappelijk onderzoek.

Bijkomende kontaminatie van het dieet kan ook te wijten zijn aan vervuiling-problemen in de voedselketen zoals opstapeling van pesticiden in graan en kwik in vis of aan het gebruik van ongeschikt kookgerei dat chroom of lood vrijzet. Uiteindelijk zijn er twee zeer kankerverwekkende producten die we hier niet zullen behandelen, rook van sigaretten en alcohol daar ze in een latere bijdrage grondig zullen besproken worden. Niettemin kunnen deze, door een kumulatief effect, de nadelige gevolgen van een slecht dieet verhogen.

Bestaan er nu bewijzen dat slechte voedingsgewoonten een risico voor kanker inhouden ? Hirayama stelt dat de inname van overdreven grote hoeveelheden vetzuren, zoals nu regelmatig gebeurt in onze Westerse landen, een promotor van borstkanker en alvleeskanker is. Erg zout voedsel, zoals dat in Japan wordt gegeten, is wellicht verantwoordelijk voor maagkanker. Een groot gebruik van groen-gele groenten, zoals bij de Japanners, wordt geassocieerd met weinig maagkankers, en een vezelarm dieet met meer kolonkankers. Ook hebben studies van immigranten aangetoond dat de kankertypes kunnen evolueren

met de leefgewoonten. Een typisch voorbeeld daarvan zijn de Japanse immigranten in Hawai en California: ze vertonen minder maagkankers maar een toename van kolonkankers. Hoe kunnen wij dan in ons dagelijks leven

door een gepast dieet ons kankerrisico beperken ? Het antwoord klinkt als volgt: goede eetgewoonten aanleren zowel bij de keuze van de ingrediënten van de maaltijd als bij het bereiden van de maaltijd.

DEFINITIES

- * **ALKALOÏDEN** : Benaming van sommige stikstofhoudende verbindingen van plantaardige oorsprong met basische eigenschappen die de spier- en zenuwwerking op karakteristieke wijze beïnvloeden.
- * **FLAVONOIDEN** : Flavoproteïnen = groep van in de cellen voorkomende enzymen die bij de biologische oxidatie werkzaam zijn.
- * **MYKOTOXINEN** : door schimmels afgescheiden, toxisch werkende stof, bijvoorbeeld aflatoxine en het moederkorenalkaloïde.
- * **PYROLYSE** : scheikundige ontbinding die door verhitting verkregen wordt.
- * **ANTIOXIDANTIA** : stoffen die een vertragende werking hebben op de oxidatiereacties (b.v. fenolen).
- * **MUTAGENEN** : mutaties veroorzakende of bevorderende stof.
- * **PESTICIDEN** : Bestrijdingsmiddel = chemisch produkt dat planten, dieren, mensen of voedingsgewassen tegen parasieten, virussen, schadelijke insecten, ziekten, enz. beschermt.
- * **KOLON** : dikke darm, inz. dat gedeelte van de dikke darm dat zich tussen de blindedarm en de endeldarm bevindt.
- * **EMULGATOR** : Stof die emulsievorming mogelijk maakt of een emulsie stabiliseert (margarine, een emulsie van olie en water bevat veelal een emulgator, b.v. monoglyceride).
- * **EMULSIE** : Vloeistof die uit ten minste twee niet-mengbare stoffen bestaat, waarvan de ene in de toestand van zeer fijne druppeltjes in de andere verspreid of gedisperseerd is.
- * **KARCINOGEEN** : Kanker veroorzakend of bevorderend (syn. = kancerogeen).
- * **KONTAMINATIE** : besmetting door ekologisch gevaarlijke produkten.
- * **HIRAYAMA** : Japanse deskundige.
- * **GROEN-GELE GROENTEN** : groep van groenten waartoe erwten, bonen... behoren.
- * **AMINOGROEPEN** : bestanddeel van proteïne (chemische groep NH_2).
- * **AF₂** : mutageen dat typisch is voor pyrolyse van proteïne.

Onze voeding is gekenmerkt door een grote verscheidenheid inzake bronnen en soorten. Men schat dat een mens van 50 jaar 10 ton droog gewicht voedsel verteerd heeft en dat de markt ongeveer tien-duizend verschillende voedingsprodukten aanbiedt.

Daar vervuiling aan de bron niet is uitgesloten, en daar verschillende voedingswaren specifieke eigenschappen bezitten, zal het eerste principe zijn : een evenwichtig dieet, in termen van smaak en voedingswaarde, zonder dezelfde eetwaren herhaaldelijk en eenzijdig te gebruiken.

Wat meer specifiek het ontstaan van kanker aangaat, zal men een te vette voeding en te veel vlees vermijden. Men zal eerder vitamines zoals vitamine C en E, vezelrijke eetwaren zoals rauwe groenten en groenten met anti-oxyderende eigenschappen (zoals spruitjes) aanraden.

Een tweede principe is het gebruik van zo veel mogelijk verse ingrediënten. Zonder te willen beweren dat verpakkingen, conserven of diepgevroren voedingswaren automatisch schadelijk zijn, moeten we er toch op wijzen dat deze bereidingen kleurstoffen, conserveermiddelen, antioxydantia, emulgatoren, stabilisatoren, verdikkingsmiddelen en geleermiddelen kunnen bevatten. Een van de meest verdachte conserveermiddelen, is de nitrieten/nitraten-kombinatie die een mogelijke oorzaak zou zijn van maagkanker. Anderzijds worden sorbinezuren en kalium-sorbaat algemeen aanzien als zeer veilige bewaarmiddelen.

2. Hoe je het eten bereidt, evenzeer.

Verschillende studies hebben nu aangetoond dat te zoute voeding en te warme dranken kankerverwekkende gevolgen hebben ; bovendien blijkt dat een grote toename van muta-

genen in de voeding het gevolg is van het koken zelf.

Warmtebehandeling van de voeding biedt evidente voordelen:

- uitschakelen van parasieten
- vorming van smaakgevers
- verandering van de textuur (beter kauwbaar, krakend)
- verandering van kleur (bruin pigment met een mooier uitzicht)

Deze verwarming kan onschadelijk zijn indien ze op relatieve lage temperatuur gebeurt en in aanwezigheid van vrij water (100°C). Het afkoken of stoven van voedingswaren is dus een gezonde kookwijze.

Het probleem stelt zich echter wanneer vlees, vis, graan of groenten op hogere temperatuur geroosterd of gebakken worden ; mutagenen ontstaan inderdaad bij twee reacties die optreden wanneer voedingswaren op relatieve hoge temperatuur gebracht worden in afwezigheid van vrij water.

Bij een temperatuur van 100°C, treedt een verbruining op, ook Maillard-reactie genoemd, waarbij suikers en aminogroepen van eiwitten op elkaar inwerken om bruine pigmenten (melanoïden) en geurige componenten te vormen ; deze reactie is goed zichtbaar bij karamelisatie of korstvorming. Vaak vindt men het ook terug als bruine kleurstof in bier, frisdrank, aperitieven en stropen, of men gebruikt het als zoete saus bij verschillende desserts.

Bij 220°C, treedt een bijkomen-

de mutagen verwekkende reactie op, de pyrolyse, zoals b.v. bij het branden van koffiebonen, het grillen van brood, het bakken van vlees of aardappelen.

Het blijkt dus dat het eten van te veel gebakken of gegrilde voedingswaren vermeden moet worden ; men zal dus in ieder geval de korst die rechtstreeks blootgesteld wordt aan houtskool of het verwarmende element niet gebruiken.

Tenslotte, om te besluiten dus...

Uit de hierboven vermelde gegevens, is het duidelijk dat de aanwezigheid en het vermijden van kankerverwekkende produkten in de voeding een vrij ingewikkeld probleem is. De complexiteit is te wijten aan de grote waaier van voedingswaren, aan het bestaan van geografisch afhankelijke eetgewoonten of kookgewoonten, aan de talrijke additieven die nu gebruikt worden maar ook aan de moeilijkheid goede test-systemen te vinden om het gevaar van een heterogene voeding globaal te schatten. In dat opzicht moet men twee typen van maatregelen treffen. Wanneer konsumptie van een potentieel gevaarlijk bestanddeel deel uitmaakt van het sociaal gedrag, zoals gegrilde hamburgers, kan het beperken van deze blootstelling verkregen worden door opvoeding. In andere gevallen zoals voor het additief AF2, moet men beschikken over een doeltreffende wetgeving die steunt op de kennis van de mutageniciteit en de karcinogeniciteit.

M. KIRSCH-VOLDERS

Laboratorium voor Antropogenetica
Vrije Universiteit Brussel

* De korrektionele rechtbank van Brugge heeft een uitspraak gedaan tegen de Oostendse Hallen i.v.m. de bouwovertreddingen. Wanneer de hallen binnen de 6 maand niet in de oorspronkelijke toestand hersteld zijn, moet per dag 1000 fr. boete betaald worden aan de stad.

Intussen zijn ook andere processen-verbaal opgemaakt tegen de Oostendse Hallen over het inrichten van commerciële activiteiten. Volgens de bouwvergunning mogen slechts 5 % van de activiteiten per jaar van commerciële aard zijn.

Dit percentage werd echter te sterk overtroffen.

* In Westende worden de St.-Laureinsduinen bedreigd door bouwplannen. In een BPA werden de zeldzaam geworden duinen als bouwzone gekleurd, terwijl ze in het gewestplan

als natuurgebied gelden. Het Vlaams gewest zou de duinen opgekocht hebben zodat ze veilig gesteld werden, maar P. Akkermans heeft laten weten daar helaas geen geld meer voor te hebben.

* Sinds begin '84 bestaat in Limburg de organisatie 'Vogelwacht-Limburg'. Ze wil een betere controle op de sluikvangst en illegale handel van beschermde vogels, want de overtredingen zijn werkelijk brutaal.

Ze klagen ook aan dat in tuincentra b.v. verboden vangtuigen en inheemse beschermde vogels verkocht worden.

Regelmatig worden processen-verbaal opgesteld wegens illegale vogelvangst of vangst met verboden tuig.

Maar een boete van 1000 fr. is geen straf : één vogeltje verkopen en dat geld is zo terugverdiend !

* De RIWA (samenwerkende Rijn- en Maaswaterleiding-bedrijven) maakte bekend dat de kwaliteit van het Maaswater in het afgelopen jaar beter is geworden, maar de stank, zowel in België als in Nederland, wordt steeds ondraaglijker.

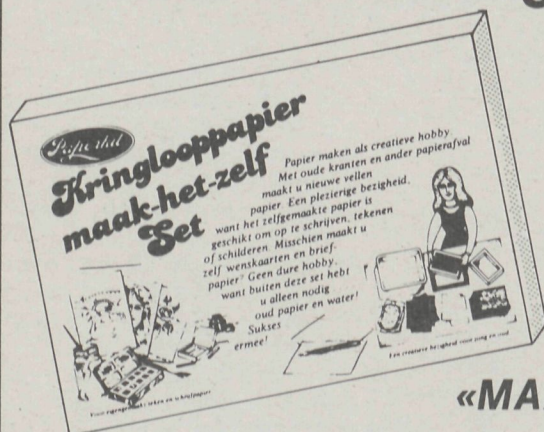
* Amerikaanse onderzoekers uit Florida (USA) slaagden erin een autobrandstof uit krantenpapier te vervaardigen. Het produkt kan concurreren met benzine, de motor moet niet aangepast worden en de nieuwe brandstof vervuult minder dan die van haar rivalen.

* Landen heeft nu ook een gemeentelijke dienst 'leefmilieu' aan de Maartstraat n°13. Via de groene lijn (tel. 011/88 35 86) kan je er terecht met alle klachten inzake milieu.

RV

ADVERTENTIE

Maak zelf kringlooppapier !

Je zoekt een
passend
eindejaarsgeschenk ?

Schenk een set

«MAAK ZELF KRINGLOOPPAPIER»,

Wij bieden hem alvast aan, aan een **GESCHENKPRIJS*** :

Formaat DIN A5 (21 x 14,5 cm) : **465 fr**

VERZENDINGSKOSTEN EN BTW 19 % INBEGREPEN ! (VERZENDING TEGEN REMBOURS)

Uw kringloopspecialist :

PANDAVA

Kloosterstraat 71-73 2070 Antwerpen-Ekeren Tel. 03/542.64.65 (2 L.)

* Geldig tot 30/12/84, of tot uitputting van de huidige voorraad.

Landschapsparken

LANDSCHAPSPARKEN : KANSEN VOOR EEN AANGEPAST RUIMTELIJK BELEID IN HET LANDELIJK GEBIED

In ons land werd in 1966 door de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedschoon een actie gestart om (wat men toen noemde) 'natuurparken' op te richten. Die gedachte werd gestimuleerd doordat in de Bondsrepubliek Duitsland vanaf 1956 een aantal Naturparke gesticht waren.

De voorbije jaren werden analoge concepten gerealiseerd in Nederland en Frankrijk. In Vlaanderen spreekt men nu liever van landschapsparken, maar in de realiteit is er nog niet veel van dat concept terecht gekomen.

Enkele realisaties in het buitenland

Vanaf 1956 werd in de Bondsrepubliek onder impuls van de partikuliere natuurbeschermingsvereniging Verein Naturschutzparke gestart met de oprichting van Naturparke.

De bedoeling was om het behoud van een aantal waardevolle landschappen te combineren met extensieve recreatie.

Tot nu toe zijn er in de Bondsrepubliek meer dan 60 Naturparke opgericht. Deze Naturparke zijn meestal relatief dun bevolkte, beboste en heuvelachtige gebieden. De gemiddelde oppervlakte bedraagt 75 000 ha. Het beleid wordt gevoerd door een Träger, dit is de verantwoordelijke instantie. Dat kan een Eingetragener Verein (wat te vergelijken is met een v.z.w. bij ons) of een Zweckverband zijn. Dit is een soort van samenwerkingsverband dat met een welbepaald doel (in casu het beheer van het Naturpark) door verschillende gemeenten en arrondissementen opgericht wordt. De Naturparke hebben een wettelijk statuut (opgeno-

men in het Bundesnaturschutzgesetz van 1976) en worden gefinancierd door de deelstaten en de Träger zelf.

In Frankrijk startte men, op basis van een dekreet uit 1967, met de oprichting van Parcs Naturels Régionaux. Tot nu toe werden er 21 opgericht met een gemiddelde oppervlakte van 120 000 ha. De gemiddelde bevolkingsdichtheid bedraagt 29 inwoners per km².

Het beheer van een Parc Naturel Régional ligt praktisch altijd in handen van een Syndicat Mixte, waarin zowel overheden als belangengroepen (landbouw, bosbouw, handel,...) vertegenwoordigd zijn. Het dagelijks beheer wordt gevoerd door een multidisciplinair gevormde kern van medewerkers.

De beleidsvisie wordt uitgeschreven in een Charte constitutive. De financiering van de Parcs Naturels Régionaux wordt verzorgd door nationale, regionale, departementale en gemeentelijke overheden.

In Nederland startte in 1972 een speciale commissie die het concept landschapspark moest uitwerken. In 1975 verscheen het Interimadvies en vijf jaar later het Eindadvies. In deze adviezen werden 20 Nationale Landschappen voorgesteld, waarvan er inmiddels vijf gerealiseerd werden: Mergelland, Waterland, Winterswijk, Noordwest-Overijssel en de Veluwe. De verantwoordelijkheid voor het uitstippelen van het beleid ligt bij een begeleidingscommissie waarin overheidsdiensten en verschillende belangengroepen zetelen. Voor advies en concrete uitwerking van projecten zijn een aantal provinciale ambtenaren verantwoordelijk.

Bij al deze realisaties wordt binnen de landschapsparken geen speciale wetgeving gehanteerd (die alleen hier van kracht zou zijn), maar probeert men het bestaande wettelijk instrumentarium op een efficiënte manier toe te passen.

België : een lange lijdensweg voor landschapsparken

Zoals reeds vermeld, werd bij ons vanaf 1966 vanuit de partikuliere natuurbescherming geijverd voor de oprichting van natuurparken. Er werd een hele lijst voorstellen gedaan : Beide Neten, Demerstreek, Dijleland, Durme-land, Vlaamse Ardennen, Westvlaamse Bergen, Scheldeland, Herk, Krekengebied, Zwinstreek, Breugelland.

Voor een aantal van deze gebieden werden zoneringsplannen opgesteld, die van invloed waren bij de inkleuring van de gewestplannen. De wet op het natuurbehoud van 1973 voorziet in de oprichting van natuurparken. Doordat hier echter alleen de nadruk gelegd wordt op natuurgebieden, is deze wet niet erg bruikbaar om het concept landschapspark (zoals het nu bij voorkeur genoemd wordt) te verwezenlijken. In 1981 werd door een werkgroep op het kabinet van Marc Galle een dekreet op het natuurbehoud ontworpen, waarin de realisatie van landschapsparken uitgebreid aan bod kwam. Bij de regeringswisseling eind 1981 is dit ontwerpdekreet in de koelkast verdwenen... In drie gebieden, het Dijleland, de Herk en het Krekengebied, waren, met hulp van de Koning Boudewijnstichting, B.T.K.-ploegen aan het werk met voornamelijk de inventarisatie van de streek.

Ook in Wallonië kwamen verschillende initiatieven van de grond. Het Parc Naturel Hautes Fagnes-Eiffel werd in maart 1983 officieel erkend door een ministerieel besluit. Men werkt aan de realisatie van het Parc Naturel de la Dyle en het Parc Naturel Viroin-Hermeton. In 1984 zou een dekreet moeten klaarkomen voor de oprichting van Parcs Naturels in Wallonië.

Het feit dat, zeker in Vlaanderen, al die jaren door de overheid zo weinig aandacht besteed werd aan het concept landschapspark is te wijten aan het lamentabel ruimtelijk beleid in het algemeen. Als voor een aantal landsstroken dan nog geijverd wordt voor het versterken van het beleid inzake sectoren als onder andere natuurbehoud, zachte recreatie, landschap- en monumentenzorg (die zeker altijd al zwakke broertjes van het ruimtelijk beleid geweest zijn), wordt het duidelijk dat de realisatie van landschapsparken tot nu toe weinig kans kreeg. De enige manier waarop landschapsparken gerealiseerd kunnen worden is dan ook dat er aan een aantal randvoorwaarden voldaan wordt. Randvoorwaarden zoals een dekreet op het natuurbehoud, een dekreet op de landschapsbescherming en de uitbouw van overheidsdiensten die zich effectief bekommeren om het natuurbehoud, landschapszorg en het beheer van ons cultuur-historisch patrimonium.

Een eerste voorwaarde is de creatie van een geschikt juridisch instrumentarium zowel wat betreft de procedure tot oprichting van een

Wat is een landschapspark ?

Een landschapspark is een streek met een minimale oppervlakte van 10 000 ha die gekenmerkt wordt door een rijke verscheidenheid aan natuurgebieden, landbouwgronden en cultuur-historische monumenten.

Doelstelling van een landschapspark is een modelbeleid uitstippelen om die rijkdom door een gepast beheer te behouden en te versterken. Daarvoor wordt maximaal gebruik gemaakt van de bestaande wetgeving. Een nadere analyse kan echter aantonen dat die juridische middelen tekort schieten en dat er op nationaal of gewestelijk vlak aanpassingen nodig zijn.

Het belangrijkste in een landschapspark is dat er een aange-

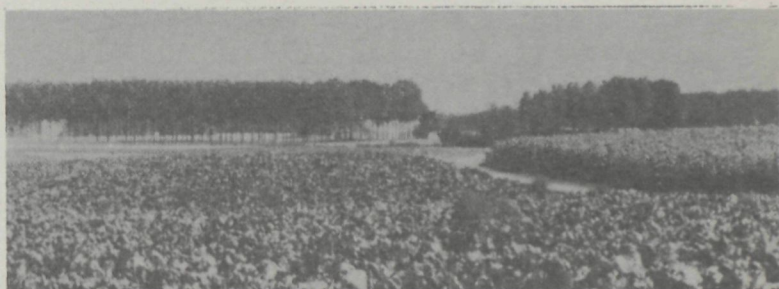
landschapspark, als het te voeren beleid in de verschillende sectoren die van belang zijn voor het beheer van een landschapspark.

Bij de oprichting van een landschapspark is een begeleidingskommissie nodig, waarin nationale en regionale overheidsdiensten en belangengroepen vertegenwoordigd zijn. Hier kunnen ideeën en voorstellen geformuleerd worden. Even belangrijk is de instelling van een multidisciplinair samengesteld team dat permanent kan zorgen voor de konkrete uitwerking van projecten en ook kan instaan voor deskundig advies naar de begeleidingskommissie toe.

Het is duidelijk dat het tot stand komen van landschapsparken afhankelijk is van de politieke wil van de bevoegde overheid. Alleen als er op dit vlak binnenkort een drastische wijziging komt, kan de toekomst voor de landschapsparken er wat rooskleuriger uitzien.

past beheer tot stand komt, dat rekening houdt met alle sectoren die bij het ruimtelijk beleid in het landelijk gebied van belang zijn : natuurbehoud, landbouw, bosbeheer, landschapszorg, monumentenzorg, dorpskernvernieuwing, verkeer, (extensieve) recreatie, milieuzorg, natuur-educatie,...

Bij de voorbereiding van het beleid en het effectief beheer in een landschapspark is het essentieel dat er overleg en samenwerking tot stand komt tussen overheidsdiensten op verschillende niveaus (gemeente, provincie, gewest). Inspraak van belangengroepen uit verschillende sectoren (landbouw, natuurbehoud, recreatie,...) is eveneens noodzakelijk bij de creatie van landschapsparken.

Een voorbeeld: het 'Natuurpark Dijleland'

Vanaf 1970 ijveren de Vrienden van Heverlee-bos en Meerdaalwoud voor de oprichting van het Natuurpark Dijleland. Dit is de streek ten zuiden van Leuven, met een oppervlakte van ongeveer 15 000 ha. Het gebied wordt gekenmerkt door een rijke verscheidenheid aan natuurwetenschappelijke en cultuur-historische elementen.

In het oosten en het westen liggen uitgestrekte open, golvende landbouwgebieden met heel wat holle wegen. Karakteristiek zijn hier ook de grote Brabantse vierkantshoeven. Het centrale gedeelte wordt gevormd door de valleien van Dijle, Voer, IJse en Laan. In deze valleien wordt het landschap gevormd door een afwisseling van weilanden, hooilanden, elzenbroek, rietland, vijvers, poelen, sloten, knotwilgenrijen en populierenaanplantingen. Binnen de voorgestelde grenzen van het Natuurpark Dijleland liggen ook heel wat bossen : Egen-

hoven-, Weeberg-, Tersaart-, Margijs-, Rode-, Heverlee-, Vuilenbos en Meerdaalwoud. Door deze verscheidenheid aan biotopen kent dit gebied een rijke fauna en flora.

De verscheidenheid aan cultuur-historische elementen wordt geïllustreerd door de stadskern van Leuven, de dorpskernen, de kerken en kapellen, de kastelen (Heverlee, Leefdaal, Overijse, Loonbeek, Huldenberg,...), de watermolens, de abdij van het park,...

In 1981 kwam van heel het gebied een inventaris klaar. Door de geringe belangstelling kwam van de realisatie van het Natuurpark Dijleland nog niet veel terecht. Er bestaat een kans dat hier in de toekomst verandering in komt door besprekingen tussen de Werkgroep Natuurpark Dijleland, de G.O.M. - Vlaams Brabant en de A.R.O.L. (Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu).

Marc De Coster

Marc De Coster verdiepte zich verleden jaar in landschapsparken, een onderwerp dat hij koos in het kader van een eindwerk als landbouwingenieur aan de Katholieke Universiteit Leuven. Momenteel is hij met enkele mensen van de Werkgroep Natuurpark Dijleland bezig met een poging om terug gesprekken op gang te brengen over het 'Natuurpark Dijleland'.

politiek & co

. Uit het antwoord van staatssekretaris Aerts op een vraag van F. Geyselings (AGALEV) blijkt dat België in 1980 225 ton mosterdgasgranaten in de Golf van Gascogne dumpte; of hoe lang de erfenis van de wezenlijke slachting die de Eerste Wereldoorlog was, ons milieu blijft belasten.

. Louis van Velthoven (SP) vroeg aan staatssekretaris Aerts welke de resultaten zijn van het onderzoek naar de effecten van zure neerslag. Hierop kon de staatssekretaris enkel meedelen dat metingen hebben uitgewezen dat in ons land de neerslag zuur is. Voorwaar wereldschokkend nieuws.

Want wat blijkt? Voor de studie naar de schade veroorzaakt door zure regen, zijn de gewesten bevoegd.

. In 1982 voerde de eetwaren-inspektie 1684 controles uit op monsters groenten en fruit. 700 daarvan vertoonden sporen van chemische produkten en 10,2 % bevatten meer pesticiden of andere middelen dan wettelijk toegelaten is. Cijfers die voor zich spreken. Het ziet er niet naar uit dat V.E.L.T. zichzelf zal moeten ontbinden bij gebrek aan reden van bestaan.

. Vanaf 1 januari e.k. wordt het besluit van de Vlaamse executieve van kracht waardoor het verboden is biociden te gebruiken op de bermen. Het besluit voorziet ook in het verplicht afvoeren van het maaisel.

Dit als geheugensteuntje voor onze gemeentebesturen.

. Nog goed nieuws.

In het Belgisch Staatsblad van 13 okt. verscheen het K.B. waarbij de maximumgrenswaarde voor de concentratie van lood in de atmosfeer wordt vastgesteld op 2 mikrogram lood/m³ (gemiddelde jaarlijkse concentratie); dit met ingang van 1 december 1987, konform met de EG-richtlijn terzake. Jammer genoeg geeft de wetgever zichzelf enig respijt, want in hetzelfde K.B. stelt men dat als op 30/11/86 blijkt dat op bepaalde plaatsen de norm niet kan gehaald worden, de zaak uitgesteld wordt tot 1 december 1989.

DVM

europa

Het EEB legde aan de Ierse milieuminister een memorandum voor in het vooruitzicht van het Ierse voorzitterschap van de milieuministerraad van 6 december. In dit memorandum worden de belangrijkste eisen in verband met de grootste Europese milieuproblemen nogmaals herhaald.

Zure Regen

Het is al de tweede keer dat dit belangrijk onderwerp door de milieuministers van de tien besproken wordt, en het EEB vraagt zich af hoe dikwijls dit nog moet gebeuren vooraleer ze het eens zijn dat er iets moet gedaan worden. De achteruitgang van wouden en meren, monumenten, enz. gaat inmiddels verder. Zijn er nog meer 'bewijzen' nodig voor we reageren?

Milieu-Effekt-Rapportering (MER)

Het EEB hoopt dat de Deense delegatie nu in staat is af

te zien van zijn voorbehoud voor dit belangrijk dossier. De lidstaten hebben al te lang gewacht en sommige stellen hun nationale wetgeving hieromtrent uit in afwachting van Europese richtlijnen.

Titaandioxide

Het EEB eiste reeds vorig jaar een verbod op het dumpen van de afval van de titaandioxide-industrie vanaf 1 juli 1987. Het is onbegrijpelijk dat het Verenigde Koninkrijk zijn streven naar de kwaliteit van het leefmilieu altijd beklemtoont, terwijl ze de harmonisering van de nationale programma's tegengaan om een einde te maken aan de vervuiling door de TiO₂-industrie.

Recipiënten voor vloeistoffen

Het schijnt dat België nog altijd de aanvaarding van deze ontwerp-richtlijn blokkeert, want het aanvaardt niet de tweevoudige beleidsoptie van a) het hervullen van retour-

flessen en b) het recycleren van wegwerpflessen. Het schijnt namelijk dat België optie a) niet kan aanvaarden, alhoewel de lidstaten vrij kunnen kiezen op welke manier ze de totale hoeveelheid afval zullen verminderen! Het EEB hoopt dat België zijn voorbehoud voor dit dossier laat varen...

Informatiesysteem

Wat het informatiesysteem over de toestand van het leefmilieu betreft, roept het EEB de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigde Koninkrijk op om hun voorbehoud op te heffen: het is beter eerst een beslissing van de raad te hebben over het informatiesysteem en dan te zoeken naar de noodzakelijke financiële middelen, dan geen beslissing te hebben over het informatiesysteem en bijgevolg ook geen wettelijke basis voor de vraag naar fondsen.

LG

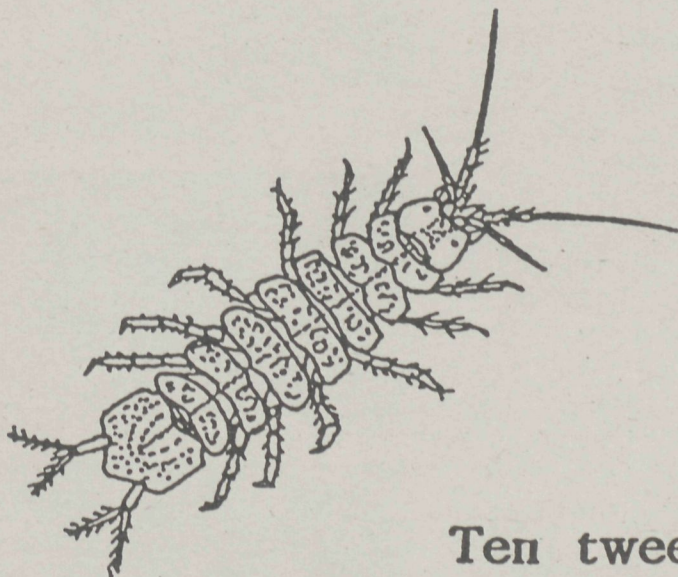
DE DEGRADATIE VAN HET RIJNEKOSYSTEEM

Tijdens het Internationaal Watertribunaal, oktober 1983, werd er een aanklacht ingediend waarin het ecosysteem van de Rijn centraal stond.

Deze aanklacht was gericht tegen de Internationale Rijnkommissie, of beter gezegd tegen de verantwoordelijke ministers van Rijnsoeverstaten. De doelstelling van de Internationale Rijnkommissie is te komen tot verbetering van het Rijnwater ten dienste van de mens en het ecosysteem. Om de kwaliteit ten dienste van de mens te waarborgen worden op verschillende plaatsen de Rijn bemonsterd en geanalyseerd op verschillende chemische stoffen die in het water voorkomen.

De verbetering van de waterkwaliteit ten dienste van het ecosysteem heeft nooit een belangrijke functie gehad. Dit is jammer, niet alleen om het behoud van het rivierekosysteem, maar ook omdat biologische gegevens over de toestand van rivierekosysteem belangrijke informatie geeft over de gelöste stoffen.

Ten derde:

Bij chemische analyses wordt niet gekeken naar alle in het water voorkomende stoffen. En van vele stoffen zijn de analysetechnieken niet voldoende om de hoeveelheid waarin de stof in het water voorkomt te kunnen bepalen. Daarnaast weet men nog heel weinig over de toxiciteit van de meeste stoffen. Het ecosysteem in de rivier staat bloot aan alle stoffen die voorkomen en de daarbij behorende concentraties. De toxiciteit van een stof voor het ecosysteem mag als een waarschuwing voor de mens opgevat worden. Hierbij hoeft een stof die ernstige schade aanricht aan een ecosysteem niet gevaarlijk te zijn voor de mens.

Naast de lozingen van chemische stoffen zijn er nog andere - belangrijke ? - factoren die het voorkomen van organismen in rivieren beïnvloeden, zoals zuurstofgehalte, stroomsnelheid, de aanwezigheid van planten en rustige, ondiepe gedeelten in de rivier.

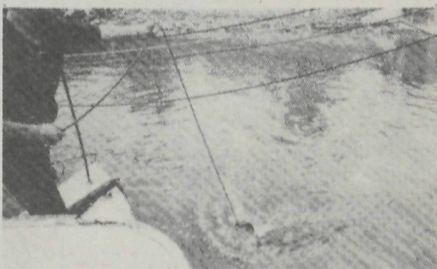
Ten tweede:

Een chemische monsternamen- en -analyse is een momentopname. Een biologisch monster geeft ook een stukje historie te zien, omdat een ecosysteem na een vergiftiging als gevolg van een lozing enige tijd nodig heeft om te herstellen. Deze hersteltijd is afhankelijk van wat er geloosd is, de organismen die zijn verdwenen en de tijdsduur van de lozing. Ze kan enkele maanden bedragen.

Ten eerste:

Door boven- en benedenstrooms van lozingen te kijken naar de veranderingen van het ecosysteem, is het mogelijk een beeld te krijgen van de gevolgen van een lozing, ongeacht of bekend is welke stoffen er geloosd worden en hoeveel.

Het nemen van monsters

RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK AAN DE RIJN EN MAAS

De Maas is een gestuwde rivier met op sommige trajekten een onbelemmerde stroming. Door zowel bij gestuwde als ongestuwde trajekten naar het rivierekosysteem te kijken is het mogelijk een indruk te krijgen van de invloed van stuwing op het rivierekosysteem. Smit (1983) vond in zijn onderzoek een groep van organismen, alleen voorkomend in gestuwde gedeelten, en een groep organismen, alleen voorkomend in ongestuwde gedeelten, zie tabel.

Tabel : Het voorkomen van organismen afhankelijk van de stroomsnelheid.

sneller stromend (ongestuwd)	langzaamstromend (gestuwd)
Hydropsyche contubernalis (naakte kokerjuffer)	Ecnomus tenellus (bloedzuiger)
Ancylus fluviatilis (slakje)	Acroloxus lacustris (slakje)
Baetis fuscatus (eendagsvlieg-larve)	Dreissena polymorpha (driehoeksmossel)
Rheopelopia ornata (muggelarve)	Xenochironomus xenolabris (muggelarve)
Parachironomus gr.vitosus (muggelarve)	Glyptotendipes (muggelarve)

Uit de tabel is op te maken dat als gevolg van stuwing, organismen verdwijnen en dat andere organismen juist opkomen. Je kunt dan moeilijk spreken van een achteruitgang, wel van een verandering van het ecosysteem.

In het onderzoek van de Rijn (van Dijk & Smits, 1984), die als basis diende voor de aanklacht, is er gekeken naar de invloed van industriële lozingen op de makrofauna van de Rijn. De makrofauna van een rivierekosysteem zijn de organismen ter grootte van enkele millimeters tot enkele centimeters, vissen worden niet meegerekend. Veel makrofauna-soorten vormen een voedselbron voor vissen.

Voor dit onderzoek is de makrofauna van de Rijn, boven- en benedenstrooms van grote industriële lozingen bemonsterd, vanaf Basel tot in Nederland.

De vangstresultaten zijn op verschillende manieren verwerkt.

1. De vangstresultaten zijn over de gehele loop van de Rijn uitgezet, waarbij is gekeken naar de veranderingen van het bemonsterde ecosysteem over het verloop van de Rijn.
2. De vangstresultaten zijn vergeleken met vangstresultaten van andere onderzoekers vanaf begin deze eeuw.
3. De vangstresultaten boven- en benedenstrooms van industriële lozingen zijn met elkaar vergeleken.
4. De overeenkomsten en verschillen tussen de monsterpunten, op basis van het voorkomen van soorten op de monsterpunten, zijn met behulp van komputerprogramma's, gebaseerd op multivariantie analyse, berekend. En er is gezocht naar karakteristieke soorten voor vervuiling op basis van voorkomen op de verschillende monsterpunten.

1. Wanneer de veranderingen van het ecosysteem over de gehele Rijn wordt bekeken dan valt op te merken dat bepaalde groepen van organismen alleen in het meest bovenstroomse gedeelte van de Rijn, boven- en benedenstrooms van Basel, te vinden zijn. De groepen van organismen zijn : de Trichoptera, kokerjuffers, de Coleoptera, kevers en de Ephemeroptera, de larven en de eendagsvliegen. In de rest van de Rijn komt op de meeste monsterpunten een beperkte groep van soorten in redelijke aantallen voor.

2. Worden de vangstresultaten van 1982 vergeleken met de vangsten van andere onderzoekers, bijvoorbeeld de vangsten van de Rijnkenner, R. Lauterborn (1916-1918), dan valt op dat er organismen zijn verdwenen en dat bepaalde soorten nu alleen in het bovenstroomse gedeelte van de Rijn voorkomen.

Overeenkomst met 1. is erg duidelijk. Van de kokerjuffers, Trichoptera, en van de eendagsvlieg-larven, Ephemeroptera, kwamen er in het begin van deze eeuw verschillende soorten over vrijwel de gehele Rijn voor. Deze soorten zijn nu geheel verdwenen, b.v. grote haft, of komt alleen in het bovenstroomse gedeelte van de Rijn voor. Ook van andere diergroepen zoals de slakken en steenvliegen, zijn er soorten verdwenen.

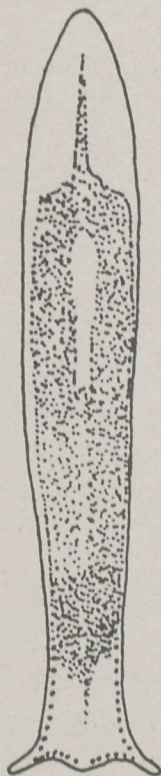
Deze zelfde tendens is ook in de Maas waargenomen. Vele soorten die over de gehele Maas voorkwamen, zijn verdwenen of komen bovenstrooms van Namen voor, waar de Samber in de Maas komt (Ruiken 1983). Ook de vele waterbouwkundige werkzaamheden aan de Maas richten zware schade aan het ecosysteem van de Maas (Knoben, mondelinge mededeling).

3. De bemonstering van de makrofauna van de Rijn is uitgevoerd op grote basaltstenen, die op geringe diepte in de rivier lagen en die bloot stonden aan de stroming van de rivier. De Rijn oevers zijn vrijwel overal met deze basaltblokken beschermd tegen uitschuring door stroming of tegen golfslag. De factoren als stroming en materiaal waarop de makrofauna zich bevindt, zijn hierdoor voor alle monsterpunten vrijwel identiek en zo is het verantwoord om het voorkomen van soorten op de verschillende monsterpunten met elkaar te vergelijken. De veranderingen van de makrofauna-samenstelling boven- en benedenstrooms zou dan te wijten moeten zijn aan de tussenliggende lozing(en).

Zoals onder 1. al opgemerkt is komen in de Rijn voornamelijk soorten voor die de vervuiling tolereren. In de monsterpunten boven- en benedenstrooms van lozingen komen daarom vaak dezelfde soorten voor. De invloed van de lozing is dan alleen terug te vinden in de relatieve aantallen waarin de soorten in de twee monsterpunten voorkomen. Sommige soorten komen minder voor en andere soorten komen juist in grote aantallen voor na de lozing ; deze aantallen zijn in verhouding gebracht met het totaal aantal organismen die in de betreffende monsterpunten gevangen zijn.

4. De analyse van de vangstresultaten met behulp van de computerprogramma's bevestigen grotendeels de konklusies die hierboven genoemd zijn. Op basis van voorkomen van soorten selecteerde de computer de bovenstroomse monsterpunten. De in deze monsterpunten voorkomende soorten : kevers, kokerjuffers en eendagsvlieg-larven, komen in andere monsterpunten niet voor.

De computer verdeelde de soorten in drie groepen : een groep bestaande uit soorten die alleen bovenstrooms voorkomen ; een groep die regelmatig in de Rijn voorkomt in kleinere aantallen; en een groep die op de meeste plaatsen voorkomt in redelijke aantallen, 10 tot 100 of soms meer.

De behandeling van de aanklacht tijdens het tribunaal

De jury van het Internationaal Watertribunaal stond zeer positief ten opzichte van de benadering van de vervuillingsproblematiek zoals die in deze case was toegepast. Prof. Polk gebruikte de gelegenheid om zijn mening kenbaar te maken dat normen goed zijn, maar dat er gekeken moet worden op welke type water geloosd wordt en ten bate van welke produktie er geloosd wordt. Een rivier kan bepaalde lozingen nog verdragen die voor beken funest zijn. Sommige produkten hebben een groter maatschappelijk belang dan andere ; afhankelijk van het maatschappelijk belang zijn de bijbehorende lozingen wel of niet te aksepteren.

De wijze waarop het onderzoek verricht is en de vangstresultaten verwerkt zijn, waren volgens de jury van voldoende wetenschappelijk niveau om het met de konklusies eens te zijn dat de Rijn thans een sterk gedegradeerd ecosysteem herbergt. En dat de degradatie het gevolg is van lozingen van huishoudelijk en industriële aard en van verschillende waterbouwkundige maatregelen.

De jury van het Internationaal Watertribunaal deed op basis van de konstatering een oproep aan alle regeringen en parlementen van de Rijnsoeverstaten om te werken aan maatregelen die bijdragen tot verbetering aan het Rijn-ekosysteem (Caseboek IWT,1983).

Een jaar na het tribunaal

Zoals te verwachten was, zijn er sinds het Tribunaal geen grote dingen gebeurd die het Rijn-ekosysteem ten goede zijn gekomen. Ook al niet omdat de drie indieners van de aanklacht onvoldoende invloed en tijd hebben om iets te bereiken bij de Internationale Rijnkommissie. Wel wordt er gewerkt aan het verzamelen van informatie over rivier-ekosystemen, ook elders in Europa, en van informatie over makro-faunasoorten die voor (kunnen) komen in Europese rivieren. Deze informatie moet helpen aan betere onderbouwing van de formulering welk ecosysteem in een rivier thuis hoort en welke maatregelen genomen moeten of kunnen worden om te komen tot een verbetering van het ekosysteem van de Rijn of Maas of welke andere rivier in Europa.

Rob Smits

BOND BETER LEEFMILIEU

BOEKENWINKEL

HET BEDREIGDE ZEEMILIEU : DE NOORDZEE (Tjeerd van Weering & Kees Kramer) 250fr.
Allerlei menselijke activiteiten zijn er de oorzaak van dat het vernietigingsproces van het leven in onze zeeën onrustbarend is toegenomen. Dit boek laat zien wat er allemaal speelt en welke gevolgen dat heeft, speciaal dan voor de Noordzee. Uitg. Stichting Ekologie/Stichting Werkgroep Noordzee; 120 blz.

MEMORANDUM VOOR EEN SCHONE NOORDZEE 60fr.
Eisenplatform dat aangeeft welke maatregelen nodig zijn om de Noordzee effectief te beschermen. Uitg. Bond Beter Leefmilieu; 28 blz.

DE FUIK/DE KEERZIJDE VAN DE CHEMISCHE REVOLUTIE/DE KWESTIE P.C.B.'S (Maurits Groen/Bert van Hattum/Pim de Voogt) 285fr.
Laat zien welke akute en sluipende rampen ons bedreigen in de "fuik" waar mens en milieu ingezwommen zijn door de explosieve groei van de chemische industrie. Dit gebeurt aan de hand van één voorbeeld : P.C.B.'s, hardnekkige stoffen die al voor massale vergiftigingsgevallen gezorgd hebben. Uitg. Stichting Milieuwinkel, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Werkgroep Noordzee, Aktie Strohalm; 158 blz.

KADERMAP WATERVERONTREINIGING 200fr.
Losbladige informatiemap (o.a. geschikt voor vormings- en onderwijsactiviteiten) : bestaat uit een serie informatiebladen over vervuillende stoffen, over de gevolgen van vervuiling in water en over mogelijke oplossingen. Met literatuurlijst, diakatalogus en overzicht van beschikbaar edukatief materiaal. Uitg. Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee i.s.m. Stichting Internationaal Watertribunaal, Stichting Reinwater en Stichting Werkgroep Noordzee; 130 blz. (A4).

ACIDIFICATION : A BOUNDLESS THREAT TO OUR ENVIRONMENT 60fr.
Deze verkorte versie van een Zweeds rapport geeft een duidelijke populairwetenschappelijke uiteenzetting van de hele problematiek van de zure neerslag en zijn gevolgen. Geïllustreerd met prachtige vierkleurenfoto's en -schema's. Uitgegeven door het Zweeds ministerie van landbouw, 40 blz.

ZURE NEERSLAG 60fr.
Brochure, toegespitst op de Belgische situatie, waarin op een overzichtelijke wijze oorzaken, gevolgen, oplossingen en het gevoerde beleid t.a.v. zure neerslag worden besproken. Uitg. Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming; 28 blz.

HET DOSSIER AKKERMANS 40fr.
Geeft een overzicht van het wanbeleid dat gevoerd wordt door minister Akkermans op vlak van natuurbehoud, ruimtelijke ordening en stedenbouw, en landinrichting. Uitg. Bond Beter Leefmilieu, 44 blz.

KRINGLOOP VAN HET GIF (Marcus Linear) 250fr.
Beschrijft de manier waarop de chemische industrie bestrijdingsmiddelen aan de man brengt in de Derde Wereld en welke funeste gevolgen dat heeft voor mens en milieu daar, maar ook, via geïmporteerde landbouwprodukten, op de konsumenten in het Westen. Uitg. Vereniging Milieudefensie; 79 blz.; met foto's.

GIFGOLF OVER DE DERDE WERELD (Drs. R. Gerrits) 350fr.
Bevat een massa recente informatie over wereldomvattende pesticidenproblemen en laat zien hoe sterk deze problemen verweven zijn met de belangen van de bestrijdingsmiddelenfabrikanten, die over het algemeen deel uitmaken van grote chemische multinationals. Uitg. Stichting Mondiaal Alternatief, 90 blz. (A4).

A GROWING PROBLEM/PESTICIDES AND THE THIRD WORLD POOR (David Bull) 450fr.
Engelstalig standaardwerk op het gebied van de problematiek van pesticiden en de Derde Wereld. Bevat talrijke foto's van o.a. pesticidenverpakkingen en -reklamefolders. Uitg. Oxfam; 203 blz.

MILIEUSPAREND HUISHOUDEN (Marijke M. A. Brunt) 200fr.
Geeft een massa informatie en tips om bij allerlei bezigheden en karweitjes in huis, tuin en keuken het milieu en de natuur te sparen. Met praktische trefwoordenlijst en zeer vlot leesbaar. Uitg. Stichting Natuur en Milieu; 152 blz.

MILIEU EN BEWAPENING (Eindrapport van de Werkgroep Bewapeningsvraagstukken van de Stichting Natuur en Milieu) 250fr.
Beschrijft waarom de bewapeningswedloop een bedreiging inhoudt voor het milieu : niet alleen de effecten van een kernoorlog, maar ook de ekologische bedreiging door de aanmaak van kernwapens. Daarnaast worden ook chemische, biologische, geofysische, ruimte- en konventionele wapens besproken. Er wordt ook ingegaan op de oorzaken van de bewapening, en de strategieën voor wapenbeheersing en -vermindering. Uitg. Stichting Natuur en Milieu; 111 blz. (A4).

ALS DE VATEN BARSTEN (Paul Staes, Rik Devroede) 80fr.
Boeiend verhaal van twee jongelui die toevallig op een stortplaats een aantal roestige vaten ontdekken, waaruit giftige dampen opstijgen; hun vondst wordt echter niet door iedereen op prijs gesteld. Uitg. EPO-AKO (Scharnierreeks, nr. 11); 43 blz.

ALS HET LOOD OM JE HOOFD IS VERDWENEN (Hugo Gijsels) 195fr.
Een weergave van de ongelijke strijd tussen "kleine" actiegroepen en de machtige industrie, meer bepaald de strijd tegen Metallurgie Hoboken. Uitg. EPO; 126 blz.

DOSSIER KERNENERGIE/BALANS VAN EEN KOLLEKTIEF ZELFMOORDPROGRAMMA 150fr.
Geeft een antwoord op de vragen wat kernenergie is, wat de gevaren ervan zijn, welke problemen het meebrengt, en waarom we zonder kunnen. Uitg. V.A.K.S.; 341 blz.

ONBEPERKT HOUDBAAR : EEN TOEKOMST MET DUURZAME ENERGIE 250fr.
Tracht een antwoord te geven op de vraag of energievoorziening gebaseerd op alternatieve energiebronnen te realiseren is. Uitg. Natuur en Milieu; 162 blz.

WINDKRACHT (Bernard Moorman) 290fr.
Geeft een overzicht van diverse typen windmolens en hun praktische mogelijkheden; verder komen de nieuwste plannen en laatste ontwikkelingen op gebied van windenergie aan de beurt. Uitg. Futile, 119 blz.; talrijke illustraties.

SOCIALISATIE VAN DE NATUUR (Philippe Saint Marc) 650fr.
Een zeer geëngageerde politiek-ekonomische studie van de milieuproblematiek; een hoogtepunt in de geschiedenis van de ecologie en van het humanistisch socialisme door de inbreng van nieuwe ideeën over de verstoorde houding tussen mens en natuur. Uitg. Het Wereldvenster; 332 blz.

NATUUR IS DUUR (Wouter van Dieren, Marius G. W. Hummelinck) 250fr.
Bekijkt de natuur met de blik van de ekonoom, de zakenman of de politikus, die ongevoelig is voor ideeën en filosofische argumenten en meer waarde hecht aan zakelijke en ekonomische overwegingen : de waarde van de natuur voor het behoud van de gezondheid, voor het behoud van de visserij en een evenwichtig landbouwsysteem, voor het behoud van een duurzaam produktiestel, ... Uitg. Het Wereldvenster, 228 blz.

OM TE OVERLEVEN (Roeland Dirks) & STERVENDE NATUUR (Roeland Dirks) 115fr.&125fr.
Deze twee luchtig geschreven boeken bestaan uit een aantal losse hoofdstukjes die de verschillende aspecten van de milieustrijd (hoofdzakelijk in Vlaanderen) behandelen. Uitg. Davidsfonds; Om te overleven : 148 blz., met foto's; Stervende natuur : 226 blz., met foto's.

DOSSIER ALARMKOMITEE GEWESTPLAN ANTWERPEN

120fr.

Geeft een overzicht van al de grote en kleine onregelmatigheden die zich hebben voorgedaan bij het opstellen van het gewestplan Antwerpen. Uitg. Bond Beter Leefmilieu; 76 blz. (A4).

DE BEHEERSTE STAD (H. Meyer, R. Kouprie, J. R. Sikkens)

290fr.

Handelt over een groep architecten die "ontdekken" dat de ecologie en planning van een grootstad parallel loopt met de belangen van grondspeculanten, bouwpromotoren, enz... Uitg. Futile; 173 blz.

WANDELPAD DE WARANDE

40fr.

Brochure die een beschrijving geeft van het edukatieve wandelpad "De Warande" te Tervuren. Uitg. Bond Beter Leefmilieu; 29 blz.

MILIEUMANIFEST GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN '82

50fr.

Geeft een overzicht van de grondgedachte waarop een gemeentelijk milieubeleid moet steunen, van het programma dat op dit gebied kan worden uitgewerkt, en de middelen die er bestaan opdat de bevolking effectief aan dit beleid zou kunnen meewerken. Uitg. Centrum voor Natuurbeschermingseducatie/Bond Beter Leefmilieu; 53 blz. (A4).

MEMORANDUM AAN DE FORMATEUR EN DE LEDEN VAN DE VLAAMSE DEELREGERING

40fr.

Formuleert een minimumprogramma inzake milieubeleid : 41 onderdelen (initiatieven die al een begin van uitvoering kennen, beloofde maatregelen, en nog te nemen initiatieven) worden kort toegelicht. Uitg. Bond Beter Leefmilieu; 18 blz. (A4).

GRENZELOOS MILIEU (Drs. Nico W. Visser)

160fr.

Zet een aantal Belgische en Nederlandse wettelijke bepalingen betreffende het milieu naast elkaar; zowel ruimtelijke ordening, milieuverontreiniging als natuurbescherming krijgen de nodige aandacht. Uitg. Algemeen Nederlands Kongres; 124 blz.

UITSPRAKEN OMTRENT VERKEER (Dries Jageneau)

120fr.

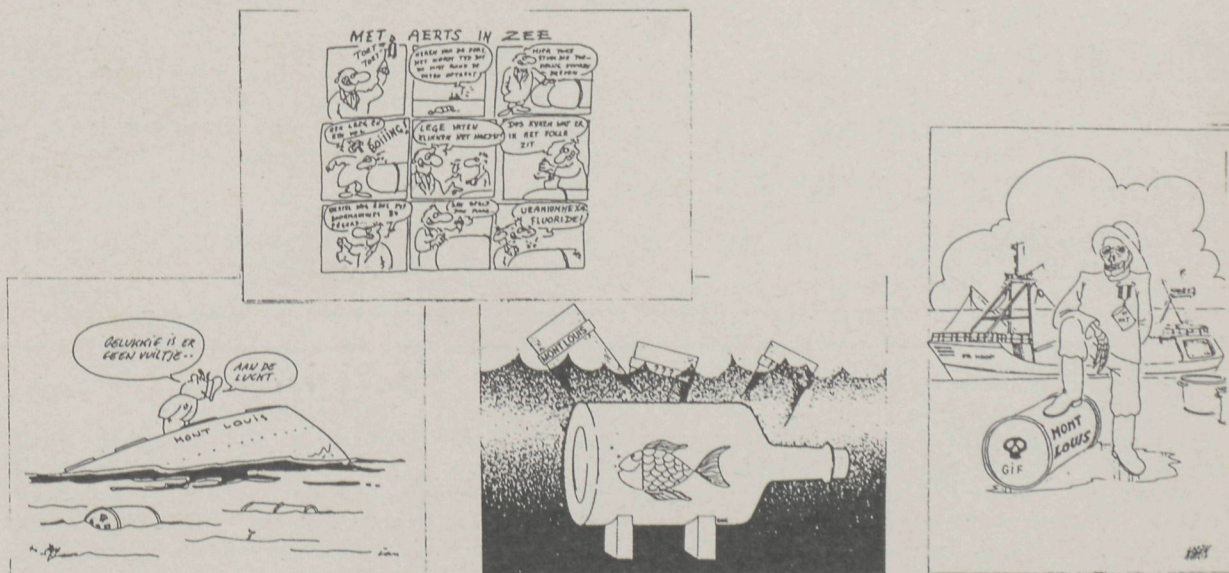
Een verzameling uitspraken en gezegden over het verkeer, waarbij de autoverering van onze samenleving ten koste van het openbaar vervoer en de veiligheid van voetgangers en fietsers centraal staat. Uitg. Bond Beter Leefmilieu; 188 blz.

PRENTKAARTEN

PRENTKAARTEN MONT-LOUIS

40fr.

Vier prentbriefkaarten met tekeningen van Jan, Zak, William en Bing rond de Mont-Louis-affaire.

AFFICHES

- ONZE VLINDERS : 16 vierkleurenfoto's op een zwarte achtergrond; blinkend papier; 57x80cm. 120fr.
- ONZE DAGROOFVOGELS : 15 vierkleurenfoto's op een zwarte achtergrond; blinkend papier; 60x87cm. 120fr.
- ONZE NACHTROOFVOGELS : 12 vierkleurenfoto's op een zwarte achtergrond; blinkend papier; 60x87cm. 120fr.
- ONZE BESCHERMDE PLANTEN : twee affiches met elk 20 vierkleurenfoto's op een zwarte achtergrond, blinkend papier; 60x90cm. Voor de twee affiches : 150fr.
- BESCHERMDE ORCHIDEËN : 12 vierkleurenfoto's op een zwarte achtergrond. 50fr.

ZELFKLEVERS

- AKKERMANS NATUURRAMP VOOR VLAANDEREN : felgroene zelfklever, 10x11cm. 10fr.
- OOK IK WENS EEN BETER NATUURBELEID : felgroene zelfklever, 10x11cm. 10fr.
- ATOOMENERGIE NEE BEDANKT : geel-rood; ronde zelfklever met het anti-kernenergiezonnetje
Ø 45 cm. 120fr.
Ø 12 cm. 20fr.
blad met 20 zelfklevers (Ø 3,5 cm). 20fr.
- S.O.S. DUINEN : ronde zelfklever (Ø 9 cm) in kleuren. 20fr.

BADGES

- ATOOMAFVAL IN ZEE ? NEE! : geel-blauw; vis met het nukleair gevaarteken. 25fr.
- ATOOMENERGIE BEDANKT : geel-rood; het bekende anti-kernenergiezonnetje. 25fr.
- STOP KERNENERGIE : wit-zwart; zwangere vrouw met kind aan de hand temidden van elektrocirkels. 25fr.

MILIEURAMA

Ons tijdschrift brengt je maandelijks, 35 blz. dik, actuele informatie over de milieuproblematiek. Korte berichten, publikaties, milieukalender... en we beperken ons niet tot Vlaanderen, ook Europa en de Derde Wereld komen aan bod. Een abonnement op ons opiniemaandblad Milieurama kost slechts 300 fr. Uiteraard op kringlooppapier. Bestellen of aanvraag proefnummer kan schriftelijk of telefonisch.

EEN ABONNEMENT OP MILIEURAMA HELPT DE BOND BETER LEEFMILIEU EEN FLINK STUK VOORUIT.

Bestellen kan telefonisch of schriftelijk : 02/230.94.10, Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 BRUSSEL.

De prijzen zijn exclusief de verzendingskosten; voor het versturen van affiches wordt tevens de prijs van een koker aangerekend.

De betaling gebeurt (liefst zo snel mogelijk) na ontvangst van de bestelling(en) door middel van het bijgevoegde overschrijvingsformulier op rekeningnummer 427-9082201-48. Een flinke korting is voorzien bij afname van minstens 20 exemplaren van een éézelfde publikatie. Een faktuur is te verkrijgen op aanvraag.

Ter gelegenheid van zijn protest tegen de inplanting van een produktie-eenheid voor PET-flessen van de firma Thovadec in een natuurzone te Heusden (O.-VI.), herhaalde de Bond Beter Leefmilieu zijn eisen tegen de PET-fles in het algemeen. PET-flessen zijn de plastieke flessen met een zwarte bodem waarin momenteel vooral frisdranken verkocht worden.

Wij willen dus die PET-fles niet. Waarom ?

1) De PET-fles holt het statiegeldsysteem uit. Het statiegeldsysteem is een van de weinige retoursystemen die we nog kennen. Zo gaan weinig energie en grondstof verloren. Zo voorkomt men te veel afval. Bij de PET-fles kan dit niet : na het spoelen is ze niet bacterievrij en kan ze niet opnieuw gevuld worden omdat ze niet stijf genoeg is. De PET-fles doorkruist dus een beleid van hergebruik en holt het uit. Na de PET-fles zal het moeilijker zijn terug te keren naar de oude situatie. Voorbeelden zoals het melkkarton, de plastieke fles, e.a. tonen dit aan.

2) De afvalberg groeit zienderogen aan. Eén miljoen liter frisdranken verkocht in PET-flessen leveren ca. 3300 ton afval per jaar op. Een miljoen m³ PET-flessen in miljoenen extra vuilniszakken verhoogt enkel de moeilijkheden om storten te vinden. Op die storten verteert de PET-fles slecht. Bij verbranding doen zich geen speciale problemen voor, maar verbranding dient steeds verder in vraag te worden gesteld omwille van de kostprijs, de milieuvervuiling en de grondstofverspilling. OVAM heeft ten andere al laten weten dat, indien men bij recyclage van de fles 20 % terug krijgt, men al tevreden is. 80 % van de flessen komt dus op de reeds hoge afvalberg terecht.

3) De PET-fles kost veel energie. Een producent van PET-flessen berekende dat deze fles ongeveer 4 keer zoveel energie kost als een 25 keer gebruikte glazen fles die daarbij gespoeld, getransporteerd wordt, enz.

LG

WAT DOE JE NOG MET 1000 FRANK ?

* Ik kan er bijvoorbeeld een nieuwe pull voor kopen voor één van m'n dochters, maar eigenlijk zitten ze wel goed in de kleren...

* Mijn wekelijkse supermarktkar vul ik er al jaren niet meer mee. Maar als ik even oplet, kan ik het wel gemakkelijk uitsparen aan dingen die ik niet echt nodig heb...

* Uit eten ? Alleen dan. Maar wat heb je daar aan ?

* De milieubeweging steunen ? Met het aktiekomitee dat we vorig jaar opgericht hebben, doen we wel behoorlijk werk hier in de buurt. Toch zijn er ogenblikken dat we verder willen, naar de nationale pers, naar de overheid... Daarom geef ik liever deze som aan de BOND BETER LEEFMILIEU, die het broodnodig heeft. Bovendien zijn die mensen op het algemeen sekretariaat in Brussel ook maar Vlaamse burgers, net zoals wij. Het doet hen ook plezier te voelen dat hun werk gewaardeerd wordt bij de - soms verre - basis.

* Daarenboven betaal ik op iedere gift vanaf 1000 fr. geen belastingen. Daarvoor krijg ik over enkele weken een attest dat ik bij mijn volgende belastingaangifte kan voegen. Dan is 't toch zeker goed besteed, niet ?

* Ik stort vandaag nog een gift op rek. nr.427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu - Vlaanderen, Aarlenstr. 25, 1040 Brussel. Voor ons leefmilieu.

LG

DE NATUURBESCHERMINGSBEWEGING OP WEEGSCHAAL DE

Sinds 1970 is de natuur voor menig een de juiste wegwijzer naar het lang gezochte levenspad. De overspannen kantoorbediende en de minderjarige scholier hebben enige 'nieuwe' begrippen in hun woordenschat. Ze beginnen allen met datzelfde woord : natuur. Natuurbeleving, natuurvoeding, natuurwandeling, natuurgids, natuurbescherming. Die bescherming blijkt meer en meer noodzakelijk te zijn, opdat beleving, voeding, wandeling, ... nog zouden mogelijk zijn.

Als we er zo mee doorgaan, dan kan het wel eens gebeuren dat we niet veel natuurvoeding meer moeten eten. Gewoonweg omdat er niet veel natuur overblijft.

'Als we er zo mee doorgaan'... Maar dat zeggen we inmiddels al meer dan 10 jaar. Met andere woorden : wat werd er tot nu toe al bereikt ? In hoeverre kan men spreken van een efficiënte natuurbescherming ?...

We hebben het rapport van de Klub van Rome gehad. Diep te betreuren tabellen en grafieken in een Prisma-uitgave. Maar we ruiken en we zien rondom ons ware verschijnselen van milieu-aftakeling. Getuigenissen van de ondergang der natuur in een levensechte uitgave. We kunnen er niet naast kijken : water, land en lucht worden in een ruk naar de haaien geholpen. En wat kunnen wij daartegen doen ? De toekomstige burger-met-de-handen-in-de-zakken blijven, of de handen uit de zakken halen en ze uit de mouwen steken.

'Een front ?'

Samen met dat rapport van de Klub van Rome, met de droeve feiten in ieders omgeving, met de vele documentaires vol verontrustende beelden en met nog zoveel 'injecties' meer, is er in de Westerse wereld stilaan 'een natuurbeschermingsbeweging' gekomen. Deze term geeft de indruk iets massaals te zijn. Maar dat is juist één kenmerk van die natuurbeschermingsbeweging : ze is veelvoudig versnipperd. Er zijn her en der (plaatselijke) verenigingen uitgezaaid, die zelden tot samenwerking ko-

men met andere (buur)verenigingen.

En dan zijn er de zeldzame komitees die het geheel pogen te coördineren. Zo is het bestaan van het Coördinatiecomitee voor de Bescherming van Vogels en van de Bond Beter Leefmilieu een toe te juichen zaak. Het is hun bedoeling van de wijdverspreide verenigingen te groeperen, en aldus tot één stem, één macht te komen. Dat komt zeker ten goede om als één blok enige druk te zetten op de politieke wereld. Omwille van de omvang en de reikwijdte van dergelijk overkoepelend orgaan, is het eenvoudiger om snel en gezamenlijk 'actie te voeren'. Het is mede vanuit deze positie dat men gemakkelijker kan voorkomen dat er slechts geklaagd en geroepen wordt binnen een vaste kern van gemotiveerde natuurvrienden. Wanneer men wil dat er iets uit de bus komt, dan moet men naar buiten komen met de standpunten van de groep. En een persmededeling van het vermeld C.C.B.V. zal eerder z'n toegang tot de pers vinden dan 'n vluchtig bericht van bijvoorbeeld v.z.w. 'De Zanglijster' uit Lauwe.

'Aktie'

Het bestaan van de zeer talrijke, plaatselijke milieubeschermingsverenigingen, is een niet te loochenen zaak. Elk met hun eigen afdelingen, werkgroepen, besturen, ... vormen ze steeds opnieuw een 'andere', nieuwgekonstrueerde organisatie. Eén der meest tragische fouten van deze verscheidene verenigingen is de manier en het terrein waarop ze aktie voeren. Ze hebben het allen zogenaamd 'druk'. Op het zuiver witte stencilpapier van hun kontaktblad ontdekt men steeds opnieuw dat hun aktiviteitenkalender ten volle en louter gevuld is met ekskursies, voordrachten, luisteravonden, zoektochten, diavoorstellingen, ... Van '(ware) aktie' is gewoon geen sprake. Nu niet, straks ook niet. Men blijft op die manier gewoon trappelen, terwijl de pletwals der milieuvervuiling in derde versnelling steekt. Hoe schaars zijn ze niet, de verenigingen die er op z'n minst één weekend voor over hebben om nestkastjes te maken, om wilgen te knotten, enz. Om dan maar niet te spreken van aktie voeren onder de vorm van het konkreet bestrijden van onwettige jacht en dito vogelvangst ! De omvangrijke familie van voordrachten en uitstapjes moet er zijn. Het is een noodzakelijkheid. Men kan het zien als een stadium, of als een voorspel. Maar aan dat spel moet een eind komen, dan moet er echte inzet en verzet komen. Een combinatie van studie en de daaruitvloeiende aktie lijkt het meest geschikte - hopende dat aktie overheerst.

'Toekomst'

Zachtjes uitgedrukt : het is een te betreuren feit dat het aantal natuurbeschermers en hun verenigingen die zich aktief inzetten tegen milieuproblemen, ontzettend miniem is. Men kan blijven rapporten maken, waarschuwingen geven op de UNO-bijeenkomsten te Stockholm, tentoonstellingen houden, studiedagen organiseren... Maar intussen wordt ieders omgeving in velerlei vormen, op lange of op korte termijn en op grote of op kleine schaal intens toegetakeld. Hoeft het nog gezegd dat er in deze Westerse landen grondig gezondigd wordt ten opzichte van Moeder Natuur. Onze wetgeving dienaangaande is niet van de slechtste. Er schort echter iets met het controlesysteem, zodat dit over het algemeen neerkomt op de vrijwillige inzet van enkelingen, die het dan nog dikwijls moeilijk hebben om de bevoegde instanties te overtuigen.

Het zal er in de toekomst op aankomen om gezamenlijk -'als één partij'- te ageren tegen onduidbare toestanden. Op die manier zal de natuurbeschermingsbeweging meer toegang krijgen bij de gevestigde instanties en zal men na verloop van tijd gedwongen worden rekening te houden met het bestaan en de efficiëntie van een 'groene beweging'.

Door middel van gebundelde aanpak, koördinatie en een koerswijziging binnen de beweging zelf, kan er in het vervolg resultaat geboekt worden. Resultaten die meer dan ooit levensnoodzakelijk zullen worden !

Jan Vervaecke

brieven

Betreft : Milieurama - nr. 11 - november 1984 - artikel 'Politiek & Co' p. 8 - wetsvoorstel ingediend inzake de kollektieve bescherming van milieubelangen.

Genoemd artikel is een onjuiste weergave van de feiten. Het komt unfair over dat U volksvertegenwoordiger Zefa De Loore-Raeymaekers zelfs niet bij naam durft noemen als een C.V.P.-er die van meet-af en hoelang is dat al geleden - achter het genoemde wetsvoorstel stond.

Dat had m.i. mogen vermeld worden. Elders schrikt U toch ook niet terug om de naam van een politieke S.P.-mandataris te vernoemen... Waarom dan niet de juiste gang van zaken vermelden.

Waar ik steeds heb bestreden in eigen rang dat B.B.L. wél louter éénkleurig politiek zou geladen zijn, schiet U telkens weer kemsels als om het tegengestelde te bewijzen.

Overigens : nog steeds met vriendelijke groeten.

volksvertegenwoordiger
ZEFA DE LOORE - RAEYMAEKERS
2350 Vosselaar

ADVERTENTIE

ALLE KRINGLOOPPAPIER

PAPIER
KARTON
ETIKETTEN
OMSLAGEN
SCHRIFTEN
NOTABLOKS
VERPAKKING
BRIEFPAPIER
SCHRIJFBLOKS
KORREKTIEMIDDELEN
PRENTBRIEFKAARTEN
KETINGFORMULIEREN
GELEGENHEIDSGRAFIK
MAAK ZELF KRINGLOOPPAPIER

Uw kringloopspecialist :

PANDAVA

Kloosterstraat 71-73
2070 Antwerpen-Ekeren
Tel. 03/542.64.65 (2L)

Jonathan en de Zwamdraad :

TOPPERS IN NATUURVOEDING !

presenteren :

- "ZO'N LEKKER PADDESTOELHOEKJE..." (NIEUW !). Alles omvattende teeltbrochure door Magda Verfaillie om zelf eetbare paddestoelen te kweken. Met 20 pg. recepten 350 Fr.
- TIENTALLEN VERSE VEGETARISCHE SPECIALITEITEN op basis van SEITAN en TOFU. Verkrijgbaar in elke goede natuurvoedingszaak.
- of...
- RECHTSTREEKS EN DAGVERS in het winkeltje van JONATHAN ! Antwerpsesteenweg 336 (achter garage Rietje) te Kapellen-Mariaburg

STEEDS TOT UW DIENST !

P.P. BLIJFT ONGEWENST

N.a.v. het onderzoek de comodo et incommodo i.v.m. de uitbreiding van Phillips Petroleum te Tessenderlo (het plaatsen van een buffertank van 250 m³ voor koolwaterstoffen of merkaptanen) werden 407 bezwaarschriften op het gemeentehuis van Tessenderlo ingediend. Het schepenkollege verleende trouwens ook ongunstig advies voor de bouw- en exploitatievergunning.

De uiteindelijke beslissing omtrent de uitbreiding ligt nu wel bij de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu (vroeger was de Bestendige Deputatie hiervoor bevoegd).

BELT (Beter Leefmilieu Tessenderlo) hoopt dan ook dat AROL - een administratie die moet opkomen voor de bescherming van het leefmilieu - de uitbreiding niet zal toestaan. HL

GEWETENSBEZWAARDEN GEZOCHT

De Bond Beter Leefmilieu zoekt voor de eerste helft van 1985 twee gewetensbezwaarden. Ze zullen ingeschakeld worden in de algemene werking van de Bond : ondersteuning van het sekretariaat, meewerken aan de voorbereiding van akties, studiedagen, samenstellen van Milieurama,... Enige praktische gerichtheid strekt tot aanbeveling.

Geïnteresseerden kunnen steeds contact opnemen (telefoon 02/230 94 10) of even langskomen ; het sekretariaat is gelegen in de Aarlenstraat 25 (op de tweede verdieping) te 1040 Brussel, vlakbij het station Brussel Leopoldswijk. DS

HET FLOORDAMBOS WACHT

Zoals in de Milieurama van november al gemeld werd, wordt het 155 ha grote Floordambos in Melsbroek-Peutie op velerlei wijzen in zijn bestaan bedreigd ; zo bestaan er ondermeer plannen voor de aanleg van een kamping en een luxueus golfterrein.

Na een 7 jaar lange strijd ging minister Poma in januari 1984 over tot de voorlopige bescherming als landschap van het Floordambos. Het belangrijkste evenwel, nl. de betekening - dit is het op de hoogte stellen van de eigenaars - van de voorlopige bescherming is na bijna een jaar nog altijd niet gebeurd, zodat in de praktijk de situatie hetzelfde is gebleven. Als reden voor deze immense vertraging werd een personeelswisseling en een opschorting van kredieten opgegeven. DS

OPEN BETREKKING !

BIRO zoekt voor haar regionale werking te Antwerpen

- Een socio-kulturele werk-(st)er (diploma maatschappelijk assistent(e))

- Een bediende halftijds (diploma hoger sekundair A6-A2)
Indiensttreding : 1 februari 1985. Inlichtingen : BIRO, Hoogpoort 9-13, 9000 GENT; tel. 091/23 49 18. MDP

FINANCIEEL EKONOMISCHE TIJD

Weinigen zullen het weten, maar op de Bond Beter Leefmilieu wordt er dagelijks een persoverzicht gemaakt van nagenoeg alle Vlaamse kranten en tijdschriften. Dat wil zeggen dat alle artikels, kleine en grote, die iets met milieuproblematiek te maken hebben, worden uitgeknipt en bewaard. Eén krant evenwel ontbreekt tot nog toe, met name de Financieel Economische Tijd, daar deze niet bereid is om ons een gratis abonnement te schenken ; iets wat de andere bladen wel doen. Gezien ons beperkt budget vragen wij daarom aan onze lezers en sympathisanten die dagelijks de Financieel Economische Tijd lezen, om deze op één of andere manier aan ons sekretariaat, gelegen in de Aarlenstraat (zijstraat van de Wetstraat) 25 te Brussel, door te geven, bijvoorbeeld wekelijks, om de 14 dagen of maandelijks. Bereidwillige lezers kunnen telefonisch contact met ons opnemen op nummer 02/230 94 10. DS

Krekelsparen

Heel wat economische, sociale en kulturele initiatieven zouden van de grond komen als ze startgeld ontvingen. Netwerk Vlaanderen, ontstaan in 1982 na het TV-programma 'Ommekaar', tracht daar iets aan te doen door voor het nodige geld te zorgen om deze nieuwe projecten van de grond te helpen. Ter verwezenlijking van deze doelstellingen heeft Netwerk i.s.m. de ASLK een nieuwe vorm van sparen gelanceerd: 'krekelsparen'.

Krekelsparen doe je met een E.S.-rekening van de ASLK. Vanaf het moment dat je een volmacht ondertekent komt je spaargeld in het krekelsparen-systeem. De ASLK betaalt Netwerk een aanbrengvergoeding op het totale bedrag van alle krekelspaarders, zonder dat de individuele in-trest en het spaarbedrag van de spaarder vermindert. Je kan ook een deel van je in-tresten wegschenken.

Krekelsparen is niet alleen een alternatief project waardoor je Netwerk helpt, maar misschien ook een stimulans om je verdiende centjes opzij te leggen.

Verdere inlichtingen kan je in elk ASLK-agentschap bekomen.

CM

DAG VAN DE NATUUR

Op 10 november jl. werd er in West-Vlaanderen een 'Dag van de natuur' georganiseerd door 12 regionale natuur- en milieuverenigingen.

Deze werkdag had tot doel en het grote publiek en de overheid alsook de 'natuurliefhebber' te mobiliseren en te informeren rond concrete projecten van landschapszorg en natuurbehoud.

ED

BEWONERS RICHTEN

STRAAT IN

Naar aanleiding van een informatieavond in het kader van de BRT-Schildpadactie in 1981 ontstond spontaan een werkgroep rond de Vrunstraat in Zolder. Deze straat moest opnieuw aangelegd worden en de bewoners stelden vernauwingen en verkeersdrempels voor. De Werkgroep kreeg oorspronkelijk geen medewerking van het gemeentebestuur maar zette kranig door, geruggesteund door talrijke verenigingen (BGJG, KWB, CRW, enz.). Vooral de erkenning door de Koning Boudewijnstichting als voorbeeld van een bewonersproject, die gepaard ging met financiële steun, gaf een belangrijke duw in hun doorzettingsvermogen. Als in april '83 het K.B. i.v.m. verkeersdrempels wordt goedgekeurd, valt ook het tegenargument van onwettelijkheid vanwege het gemeentebestuur weg. Tenslotte werd op 4 november jl. de nieuwe Vrunstraat, een verkeersveilige woonstraat, ingehuldigd. Het project bracht voor de beleidsmensen een nieuwe visie op de verkeersveiligheid. Een voorbeeld van wat door samenwerking tussen bewoners mogelijk kan zijn.

LG

VEROORDEELD WAALS BEDRIJF STORT IN VLAANDEREN

De firma Inter Recycling van Hauset werd twee keer na mekaar veroordeeld tot sluiting, niet alleen wegens lawaai en stofproductie bij het verwerken van (ingevoerde) aluminiumslakken, maar ook wegens het storten van een gedeelte van het aluminium, waarvan maar een klein gedeelte werd verwerkt. Na deze feiten dacht men de zaak Inter Recycling afgehandeld.

Tot grote verwondering van de douanediens van Eynatten-Lichtenbusch werden bij de controle van een vrachtwagen facturen, opgesteld op naam van Recycling Hauset, getoond. De lading aluminiumslakken moest in Landen gelost worden. De chauffeur had zich van reisweg vergist: normaal was hij van Duitsland via Nederland België binnengereden. Daar wist men immers niet dat de firma Inter Recycling geen uitbatingvergunning meer had... De firma zou verplicht geworden zijn de slakken die in Landen gestort waren, terug op te laden en naar Duitsland te brengen.

LG

BEZWAARSCHRIFTEN TEGEN DE FIRMA VAN LOOKE

Het Geburenkomitee en v.z.w. Cactus '80 zijn verontwaardigd over een recente beslissing van de Bestendige Deputatie. Deze gaf de betwiste firma Van Looke (zie ook Milieuraam nr. 11) een tijdelijke vergunning tot het plaatsen van bovengrondse opslagtanks, niettegenstaande vroegere negatieve beslissingen van minister Lenssens en burgemeester Van Acker.

Een vergunning die overigens fundamentele tekortkomingen omvat: zo worden b.v. geen bijzondere maatregelen voorgeschreven om de hinder en gevaarslast tot een minimum te beperken. De vergunning voorziet ook in maatregelen om bodemverontreiniging te

voorkomen, dit terwijl de onderzoeksresultaten van de stadsecoloog de noodzaak uitwijzen om de reeds fel verontreinigde bodem in en rond het bedrijf te zuiveren. De v.z.w. Cactus '80 en het Geburenkomitee zullen dan ook beroep aantekenen tegen de beslissing van de Bestendige Deputatie, en hopen ondertussen te kunnen rekenen op de steun van het Brugse stadsbestuur.

HL

ALTERNATIEF - WEGBERMBEHEER IN NOORD-LIMBURG

Ruim een jaar geleden werd op initiatief van leefmilieu-minister Lenssens aan de gemeentebesturen de mogelijkheid geboden om met een D.A.C.-project 'Verbetering van het leefmilieu' te starten.

Enkele Limburgse gemeenten stelden aan de Vereniging voor Streekontwikkeling de vraag naar een begeleidingsproject.

Een eerste aktiepunt dat werd aangepakt was het alternatief of ekologisch verantwoord wegbermbeheer. Ook de overkoepelende Noordlimburgse milieuorganisatie ISIS, de LIM en het LISEC verleenden hun steun.

Voor meer informatie over het project kan u terecht bij v.z.w. Streekontwikkeling Noord-Limburg, Oud Gemeentehuis, Dorp 30, 3582 Neerpelt.

Tel. : 011/64.02.09

GM

UITDIEPING VAN DE WESTERSCHELDE

De plannen voor de aanleg van de bocht van Bath en het Baalhoekkanaal werden voorlopig in de koelkast gestopt. Sedertdien koppelt Nederland haar eisen i.v.m. de kwaliteit van het Scheldewater aan de uitdieping van de Schelde (dit kan enkel met de toelating van de Nederlandse overheid).

BENEGORA (Belgisch Nederlands Grensoverleg Regio Antwerpen) betreurt het dat in de Antwerpse gemeenteraad

kritiek werd gegeven op deze eisen. BENEGORA vraagt zich terecht af wanneer we eindelijk zullen ophouden zo nationalistisch te denken. Het heeft wél zin de grensoverschrijdende milieuvervuiling aan te pakken, al was

het maar in het kader van een goede nabuurschap.

Minister Lenssens' uitspraak 'Leefmilieu is ieders zorg' is hier wel toepasselijk : een unieke gelegenheid doet zich voor om dit in praktijk om te zetten.

HL

publikaties

INTERESSANTE PUBLIKATIES KORT

België, de dag na de bom ; Jozef Schildermans ; EPO, Lange Pastoorstraat 25-27, 2600 Berchem ; 159 blz. 398 fr.

Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij (brochure) ; 24 blz. ; te bekomen bij de Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij, Graanmarkt 2, 9300 Aalst ; gratis.

Het vogeljaar (2-maandelijks tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming), speciaalnummer over de ortolaan ; 64 blz. ; verkrijgbaar door storting van 7 gulden op gironummer 96 44 72 van het Vogeljaar, Laan van ALtena 30, 2613 AJ Delft (Nederland), met vermelding 'ortolaannummer'.

Landschapsroute Lokeren-Moervaart (Geo-gids) ; Pierre Diriken ; 96 blz. ; te bekomen door storting van 113,-fr op het nummer 330-0604530-80 van Geotoerisme-Geogidsen, Tervuursesteenweg 178/31, 3030 Heverlee.

Vijf monumententochten in Vlaanderen : Oudenaarde (kaart) ; gratis te bekomen bij de Koning Boudewijnstichting, Brederodestr. 21, 1000 Brussel.

Trends in oil discharged with aqueous effluents from oil refineries in Western Europe, (report 4/84), 1983 annual report (Concawe) (report 5/84), Contribution of petroleum refineries to emissions of nitrogen oxides (report 9/84) ; Concawe, Koningin Julianaplein 30-9, 2592 AA Den Haag ; 14 blz., 12 blz., 56 blz.

DS

KUNSTMEST : UITKOMST OF UITBUITING ?

Sedert de introductie van kunstmest rond 1850, is de landbouwproductie in Europa en Noord-Amerika sterk gestegen. Dit is de reden waarom het gebruik van kunstmest dikwijls als een oplossing voor de voedselproblemen in de Derde Wereld wordt voorgesteld.

In dit werkje (geschreven door een groep ontwikkelingswerkers) wordt o.a. nagegaan of de afhankelijkheid van kunstmest te vermijden valt (b.v. door het gebruik van traditionele methoden die de bodemvruchtbaarheid op peil houden). Verder worden de ervaringen van enkele Nederlandse ontwikkelingswerkers beschreven, de omvang van de Nederlandse kunstmesthulp aan de Derde Wereld, en tot slot enkele aanbevelingen om de bodemvruchtbaarheid in stand te houden.

Kunstmest, uitkomst of uitbuiting ?; Meine van Noordwijk en Jan Nijsten ; Stichting Ekologie, Oudegracht 42, 3511 AR Utrecht ; 96 blz.; verkrijgbaar bij Kritak, Vesaliusstraat 1, 3000 Leuven; 240fr.
HL

WEGEN & VERKEER

Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum (NL) heeft een rapport uitgebracht over de invloed van wegen en verkeer op de natuur. Na een uitgebreide inleiding, komt men tot het inventariseren van de beschikbare kennis omtrent de biotische en abiotische effecten van de aanleg en het gebruik van wegen. Daarnaast is geprobeerd op basis van de literatuur enkele hypothesen te formuleren in de vorm van ingreep-effekt-relaties die toepasbaar kunnen zijn in de milieu-effekt-rapportage.

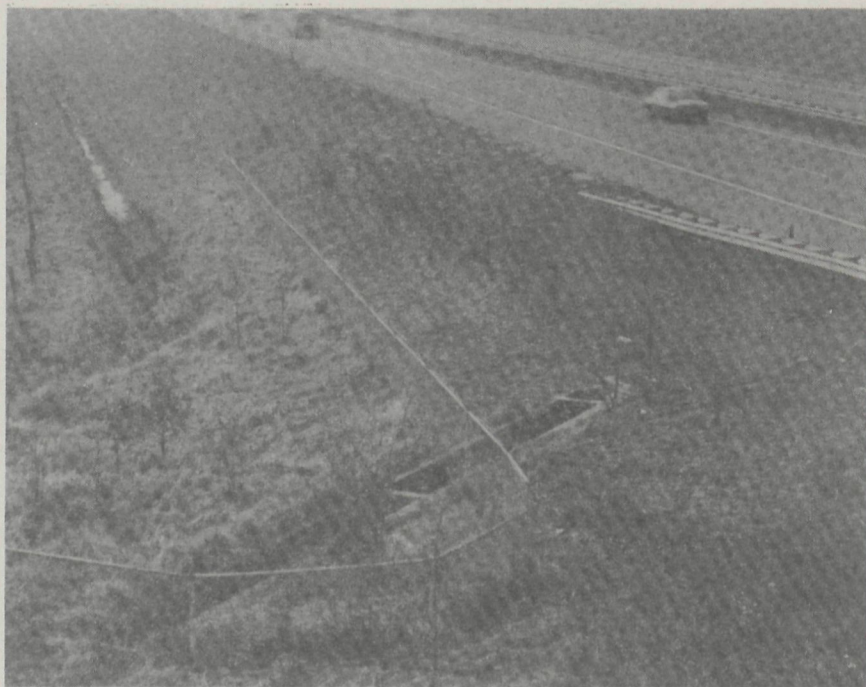
De invloed van wegen en verkeer op de natuur ; G. Nijland, J.A. Weinreich & J. Wiertz ; Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum ; 74 blz. ; te bestellen door vooruitbetaling op postgiro 949402 van het RIN te Arnhem, waarna toezending volgt; 11,50 gulden ;
MDP

publicaties

INTERNATIONAAL ZEERECHT

Dit boek behandelt de materie van het internationaal zeerecht - aktueller dan ooit na het ongeval met de Mont Louis en de diverse konferenties over de Noordzee - op een systematische en overzichtelijke manier, waarbij ook aandacht gaat naar actuele problemen als mariene ver-

ontreiniging en het rechtsregime van de diepzeebodem. Apart wordt ook de Belgische situatie behandeld. Let wel: het is en blijft een inleiding, een eerste kennismaking dus. *Inleiding tot het internationaal zeerecht, Eddy Somers; Kluwer Rechtswetenschappen, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne ; 458 blz. ; 1950 fr.*
DVM

CHEMISCH AFVAL

Chemische afvalhopen (voornamelijk afkomstig van de industrie) vormen één van de vele bedreigingen voor ons leefmilieu. Dit Nederlands boekje geeft de lezer een idee over de gevaren, het ontstaan en het wegwerken van giftig afval. Voor milieuvriendelijke huisvrouwen en -mannen wor-

den tevens enkele mogelijkheden aangestipt om de giftige afvalberg kleiner te helpen maken.

Chemisch afval; Hendra Versteegde; uitgave van de Stichting Milieuwinkel voor Vereniging Milieudefensie, 20 blz.; te verkrijgen bij Infodok, Bogaardenstraat 79, 3000 Leuven; tel. 016/228744; 50 fr.

HL

FLORA VAN NEDERLAND

Zopas verscheen de 22ste volledig herwerkte druk van de alom gekende flora van Nederland waarmee nu niet enkel alle in het wild groeiende cultuurgewassen op naam te brengen zijn, maar ook een groot aantal sierplanten. Wat onmiddellijk opvalt in vergelijking met de vorige druk is dat de figuren duidelijker zijn afgebeeld, wat te danken is aan de gemoderniseerde druk- en reproductietechniek evenals aan het hertekenen van een groot aantal ervan.

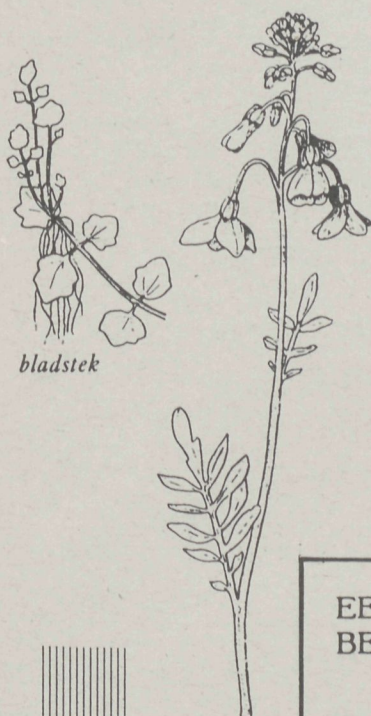
Ook de determinatietabellen zijn grondig vernieuwd, dit is vooral van toepassing op de komposieten-, grassen-, en cypergrassenfamilies.

Geografisch richt de flora zich tot het hele Nederlandstalige gebied zodat 'Geïllustreerde flora van Nederland en Vlaanderen' een betere titel ware geweest.

Vormelijk verschijnt deze 22ste druk in dezelfde klassieke uitvoering, wat toch wel een gemiste kans is aangezien het formaat in vergelijking met andere flora's niet erg handig overkomt. Nochtans blijft dit werk het meest toegankelijke van de beschikbare flora's voor de amateur-plantkundige.

Geïllustreerde flora van Nederland; E. Heimans, H.W. Heinsius, Jac. P. Thyse; Uitg. de Sikkels, Nijverheidsstr. 8, 2150 Melle; tel. 03/3124761; 1242 blz.; 1020 fr.

ED

bladstek

in slaapstand

PINKSTER
BLOEM

publikaties

publikaties

EEN ABONNEMENT OP MILIEURAMA HELPT DE BOND BETER LEEFMILIEU EEN FLINK STUK VOORUIT.

Door een abonnement te schenken op Milieurama, geef je een pak waardevolle milieu-informatie en draag je bij aan onze succesvolle acties. Als koepel van de Vlaamse milieuverenigingen heeft de Bond zijn werking enorm uitgebreid en dat kost geld... veel geld.

Milieurama, 35 blz. dik, brengt je maandelijks, actuele informatie over de milieuproblematiek. Korte berichten, publikaties, milieukalender... en we beperken ons niet tot Vlaanderen, ook Europa en de Derde Wereld komen aan bod. Een abonnement op ons opiniemaandblad Milieurama kost slechts 300 fr.... uiteraard op kringlooppapier. Schenk een origineel en leuk kado aan je vriend(in) of familielid en stuur dit strookje in of bel even : 02/230 94 10.

DE BOND BETER LEEFMILIEU STEUNEN.

KLEINE MOEITE.

HARD NODIG.

BOKTORREN

Een prachtig determinatiewerk in de reeks 'Fauna van België', is het boek Boktorren van A. Muylaert. Het boek biedt de mogelijkheid om alle boktorren die tot de Belgische fauna behoren te determineren. Naast de determinatietabellen met aansluitend een korte beschrijving van

elke soort, vinden we ook verspreidingskaarten van de boktorren in ons land. Aangeraden aan alle natuur- en insektenliefhebbers die houden van opzoekingswerk.

BOKTORREN ; A. Muylaert; Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1040 Brussel; 147 blz. ; 250 fr.

MM

ENERGIE EN TOEKOMST

Een zeer kritische studie en nuttige informatiebron inzake energievoorziening. Dit boekje tracht antwoord te geven op de vraag of energievoorziening gebaseerd op hernieuwbare energieën in Nederland te realiseren is. (Het is Nederland, maar veelal vergelijkbaar met België).

De konklusie luidt inderdaad dat bij een welvaartspeil van 1980, een algehele overschakeling op duurzame energiebronnen binnen 50 jaar goed mogelijk is. Er wordt eerst nagegaan hoe het energieverbruik in woningen, in de dienstensektor (kantoren, scholen, verpleeginstellingen, zwembaden,..) in de industrie (per sektor), bij transport (personen en goederen) kan teruggedrongen worden. Op het eerste zicht lijkt dit nogal idealistisch voorgesteld.

RV

Er volgt een vrij technische bespreking van wind- en zonne-energie, energie uit water en afval, energiegewassen en aardwarmte, rekening houdende met bescherming van natuur, milieu en landschap. In ruimere zin worden de knelpunten op economisch en organisatorisch vlak in de samenleving behandeld. Voor wie enigszins begaan is met onze energie-problematiek : je mag dit niet missen!

Onbeperkt houdbaar : een toekomst met duurzame energie ; Kornelis Blok ; Stichting Natuur & Milieu, Utrecht; 162 blz. ; verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel door storting van 275,-fr op rekeningnr. 427-9082201-48.

RV

ALLES OVER KRINGLOOP-PAPIER

In deze uitgave van Vereniging Milieudefensie (Nl.) wordt uitgelegd waarom kringlooppapier milieuvriendelijker is dan wit papier.

De milieuvoordelen van kringlooppapier worden op een rij gezet en alle zinnige en onzinnige bezwaren tegen kringlooppapier worden behandeld. En met succes, want deze overzichtelijke brochure helpt inderdaad het kringlooppapier de papiermarkt te veroveren... en bovendien is dit boekje gedrukt op een aantal bekende merken kringlooppapier die in Nederland te verkrijgen zijn.

Alles over kringlooppapier; Ivan de Graaf ; Vereniging Milieudefensie ; 72 blz. ; te verkrijgen bij Infodok, Bogaardenstraat 79, 3000 Leuven; 016/22.87.44 ; 198 fr.

ED

Ik geef : Naam
Adres
Postcode
Plaats

Op als abonnee van Milieurama en stort 300,- fr. op rekeningnummer 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, met vermelding 'GESCHENK MILIEURAMA'.

Afzender: Naam
Adres
Postcode
Plaats

Het decembernummer en een schenkaart worden mij onmiddellijk toegestuurd. De volgende nummers worden uiteraard rechtstreeks naar de nieuwe abonnee gezonden.

PLEIDOOI VOOR EEN OP- NIEUW SCHONE SCHELDE

Naast precieze gegevens omtrent de problematiek van de watervervuiling van de Schelde, bevat deze brochure ook nog de weergave van enkele interessante discussies en eventueel te ondernemen juridische aktiemogelijkheden tegen de Scheldevervuiling. Kortom, het onderwerp wordt hier veelzijdig benaderd. *Pleidooi voor een opnieuw schone Schelde*; uitgave van de Internationale Scheldewerkgroep; 56 blz.; te bestellen door overmaking van 150 fr. op giro nr. 001-1366014-39 van Werkgroep Water, Vermeulenlaan 1/15, 2050 Antwerpen.

MT

OUDE FOTO'S

De fotografie kwam net op tijd om de aanblik te bewaren van het landschap dat onze voorouders zich naar hun beeld en behoeften hadden geschapen. De Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud hebben dit aangegrepen om een fotoboek samen te stellen over de oude dorpsgezichten en landschappen in het natuurpark Dijleland.

Na een interessante bespreking van het Dijleland en zijn dorpen in de 19de eeuw en het architecturaal en kunstpatrimonium van het Dijleland, wordt ieder dorp afzonderlijk behandeld en geïllustreerd met oude prentbriefkaarten.

Oude dorpsgezichten en landschappen in het natuurpark Dijleland; De Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud; 142 blz.; verkrijgbaar in het info-centrum, Waversebaan 66, 3030 Heverlee; tel. 016/23 05 58; 400 fr.

MDP

film

KOYAANISQATSI

Langspeelfilms die ons milieu en onze manier van leven in een maatschappelijke kontekst plaatsen, kan je op één hand tellen, vandaar wou ik deze film met de moeilijke titel even onder Milieurama-aandacht brengen.

In het eerste gedeelte van deze 87 minuten durende film krijgt de kijker monumentale landschapsopnamen, magistrale rotspartijen (beiden in Monument Valley in de staten Arizona en Utah, USA) en even grootse wolkenformaties voorgeschoteld.

Op zijn minst indrukwekkend, meeslepend en gepast is de begeleidende muziek (Philip Glass).

Niet geheel onverwacht is de overgang van het ongerepte aardse schoon naar de mens en zijn technische verwezenlijkingen. Wanneer de lofzang over de menselijke staal- en betonkreaties is gezongen, wordt de mens en zijn levenswijze voor de kamera gehaald: de film komt hiermee in een duidelijke ritmeversnelling terecht. Hierbij sluit de titel 'Koyaansqatsi' aan wat in de Hopi-indiantaal zoveel wil zeggen als 'leven-uit-balans'. Dit uit-balans-zijn wordt erg uitgesponnen, een ietsje teveel naar mijn gevoel, maar permanent imponerend.

Het beeldenritme wordt tot het einde toe permanent opgedreven. De fotografie van Koyaansqatsi is zo meeslepend dat ik me afvraag of de inhoudelijke boodschap van de regisseur (Godfrey Reggio) niet teloor gaat.

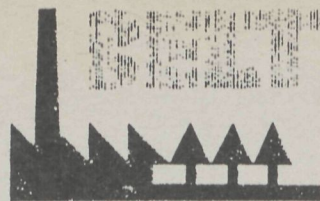
Af en toe herinnerden sommige beelden me aan 'Modern Times' van Chaplin waarin ook een dergelijk sarkasme zit verscholen. Ook in Koyaansqatsi wordt geen enkel woord gesproken.

Op te merken valt dat de regisseur geen enkele opening laat naar een gezondere en evenwichtigere samenleving.

De film lijkt me uitermate geschikt om gebruikt te worden om vormingsactiviteiten over natuur en milieu. De persoons- en maatschappijveranderende aspecten zouden dan in een hierbij essentiële nabespreking kunnen worden opgevangen. Alles bij mekaar een unieke en bijzondere film die een pessimistisch gevoel achterlaat: wij maken allen deel uit van dit dolgedraaide konsumptie-systeem.

ED

portret

BETER LEEFMILIEU TESSENDERLO

De vereniging Beter Leefmilieu Tessenderlo werd opgericht in 1979 naar aanleiding van de vestiging van Phillips Petroleum. Ze verzette zich tegen de komst van Phillips Petroleum met alle mogelijke wettelijke middelen en ijvert nu voor de ontmanteling ervan.

Enkele initiatiefnemers, waaronder stichtend voorzitter Paul Clonen, legden als belangrijkste doelstelling vast: "geen nieuwe chemische vestigingen in het centrum zolang de bestaande vervuilende chemische nijverheid er niet grondig is gesaneerd".

Vandaar dat Beter Leefmilieu Tessenderlo blijft ijveren voor de sanering van de overige bedrijven. Meer algemeen streeft deze vereniging naar een gezond leef- en woonmilieu in de streek.

B.E.L.T. vecht al vijf jaar tegen de onverschilligheid van de overheid. De bevolking echter is meer milieubewust geworden. Dit blijkt uit de vierhonderd handtekeningen tegen de uitbreiding van Phillips Petroleum.

De aktuele problemen zijn:

1. Het rampenplan : Op amper 1 km van het centrum, vlakbij scholen en woonwijken is een ontzaglijke hoeveelheid ontplofbare, giftige en brandbare stoffen opgeslagen. Dit bewijst de dringende noodzaak aan een degelijk rampenplan.

2. Bufferzones : Er is van de bufferzones nog niets gerealiseerd. De gemeentelijke overheid laat privébelangen primeren boven het algemeen welzijn. Bufferzones moffelen de belastende bedrijven slechts weg achter groen en laten de vervuiling bestaan.

3. De afvalkollektor Genk-Antwerpen : Deze miskleun van 5 miljard speelt de betreffende bedrijven een alibi toe om ongestraft beken en rivieren te doden.

4. De Laak en de Winterbeek: De overheid weet zeer goed dat de bedrijven Tessenderlo Chemie, Limburg Chemie

en L.V.M. permanent en zwaar in overtreding zijn met de lozingsnormen. Toch weigert de overheid in te grijpen en sankties op te leggen.

5. De nieuwe exploitatievergunning van Tessenderlo Chemie: De overheid is er nog steeds niet in geslaagd om verstrengde voorwaarden op te leggen. Iedereen in Tessenderlo weet hoe hinderlijk Tessenderlo Chemie nog altijd is. Een grondige sanering is dringend nodig.

6. Phillips Petroleum : Zelfs wanneer de exploitatievoorwaarden overtreden worden, legt de overheid Phillips Petroleum geen boete op. De overheid legt de klachten naast zich neer. B.E.L.T. wil Phillips Petroleum nog altijd definitief dicht, maar stelt vast dat de minister Lenssens Phillips Petroleum niets in de weg wil leggen.

7. Raad van State : Toen

B.E.L.T. de nietigverklaring vroeg van de exploitatievergunning van Phillips Petroleum bij de Raad van State, kreeg ze gelijk. De definitieve uitspraak laat op zich wachten.

Uit het voorgaande blijkt dat er nog heel wat werk gepresteerd moet worden. Ook blijft er het probleem van de storten en slibbekkens en de opvolging van problemen van ruimtelijke ordening.

B.E.L.T. geeft een tweemaandelijks tijdschrift uit nl. "De BEL-Tenaar".

Kontaktadres :

Guido Vriens
Voorzitter
Genenbosstraat 3
9380 TESSENDERLO
Telefoon : 013/66.22.69.

kalender

10 en 11 december

Bezoek aan Lille, haar hernieuwing, haar handel, haar metro met Urbanicom, Wetenschapstraat 3, 1040 Brussel, tel. 02/243 20 36.

15 december

Kolloquium 'Edukatie en Aktie' in het Provinciaal Vormingscentrum aan de Smekensstraat 59 te Oostmalle, vanaf 9u30 tot 16u15, ingericht door VMPA, Populierenlaan 21, 2630 Aartselaar, tel. 03/888 43 23.

nog tot 18 december

Tentoonstelling 'Open Ruimte, wat doen we ermee ?' in het Milieu-infocentrum, Dorpsstraat 8 te 3572 Grote-Brogel (Peer), tel. 011/47 20 70.

22 en 23 december

Kongres van Evergreen, Van Boeckellaan 52, 2500 Lier, tel. 03/489 08 05.

van 20 tot 27 januari '85

Tentoonstelling 'Robert Bateman, Canadese dierschilder' in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel. 02/648 04 75.

3 januari '85

Schoonmaak Schorre in Nieuwpoort, ingericht door de Milieudienst, W. De Rooiaan 90, 8450 Nieuwpoort, telefoon 058/23 75 40. Aanvang 9u30, aan het huis van het reservaat.

15,16 en 17 februari '85

Energiek Weekend in zaal Zuid Vismijn te Nieuwpoort, inl. bij Stedelijke Milieudienst van Nieuwpoort (adres, zie boven).

Informatie-avonden over het maxi-dekreet ruimtelijke ordening, ingericht door Bond Beter Leefmilieu i.s.m. BIRO en AKODRO :

Limburg : reeds achter de rug.

Oost-Vlaanderen : 12 dec., Klein auditorium in 't Pand, Onderbergen, 9000 Gent.

West-Vlaanderen : 18 dec., zaal 'ten Elsberge'(OCMW), Mandellaan 101, 8800 Roeselare.

Brabant : 15 jan., K.U.Leuven, Kleine Aula, Hogeschoolplein, 3000 Leuven.

Antwerpen : 29 januari, Elcker-ik, benedenverdieping, Breughelstraat 31, 2000 Antwerpen.

LG

ILLUSTRATIES

KAFT + BLZ. 3,4 en 5 : VLEES/STANDAARD-UITGEVERIJ ;
BLZ. 7 + 9 : PARC NATUREL DE LA DYLE/IEW ; BLZ. 12 :
DE ZAAK WATER/TROUW/DE BOER MARITIEM ; BLZ. 26 :
DE INVLOED VAN WEGEN EN VERKEER OP DE NATUUR/RIJKS-
INSTITUUT VOOR NATUURBEHEER ARNHEM, LEERSUM EN
TEXEL.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE :

Aarlenstraat 25 te 1040
BRUSSEL. Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT :

300fr. te storten op rekening-
nummer 427-9082201-48 van
de Bond Beter Leefmilieu
v.z.w.

Steunabonnement : 500fr.

Buitenland : 350fr.

Cultureeljongeren-paspoort,

Plus-drie-pas : 240fr.

Los nummer : 40fr.

HOOFDREDAKTEUR EN VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Dirk Van Melkebeke

MEDEWERKERS :

Eddy Deceuster,
Mark Depaepe,
Lieve Grauls,
Ann Kenis,
Herman Lootens,
Cathy Mathon,
Griet Meyer,
Greet Muylaert,
Dirk Serneels,
Moniek Tas,
Dirk Van Melkebeke,
Resi Vervae.

LAY-OUT :

Mark Depaepe

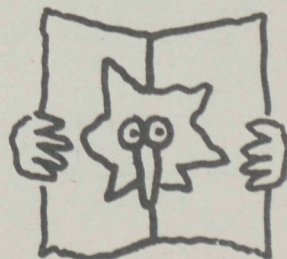
TIKWERK :

Moniek Tas

COPYRIGHT :

Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

PRIMA GESCHENK

EEN ABONNEMENT OP

MILIEURAMA

ZIE BLZ. 27

DE BOND STEUNEN

KLEINE
MOEITE.

HARD NODIG.

puzzelen

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 20 woorden gevormd worden; naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing verschijnt er op de eerste en de vijfde verticale rij een reeks van 7 ZWARE METALEN het ene al giftiger dan het andere. U hoeft ons enkel de namen van de 7 zware metalen op te sturen.

Lettergrepen : AF/AK/AL/CROSS/DI/DO/DOOI/DRIN/EI/ER/ER/
GAARD/GAS/GE/GO/HAM/I/I/IN/JE/KA/KAST/KERN/KING/KO/KOE/
KRING/LA/LAAT/LEN/LEN/LI/LOOP/MA/MELK/MO/MO/NE/NEST/
O/OP/PA/PIER/PROEF/RA/SLAK/SO/STOR/STROOM/TEIT/TEL/
TI/TIE/TOR/UIT/UIT/VAL/VE/VEN/VI/WEK/WIJN/ZOUT.

1. Bepaald kunstmest -----
2. Gechloreerd pesticide -----
3. Veel voorkomend lipbloemig plantje ---
4. Bioindustriële dier -----
5. Kleine baai -----
6. Oorzaak van luchtverontreiniging -----
7. Milieuvriendelijke elektriciteitsopwekker
8. Gerecycleerde grondstof -----
9. Bekende slakkensoort -----
10. Vorm van energiebesparing -----
11. Vaste brandstof -----
12. Vuilnis -----
13. Nukleaire straling -----
14. Elektriciteitsproduktie -----
15. Eigeel -----
16. Kunstmatige vogelbroedplaats -----
17. Volwassen insekt -----
18. Oorzaak van radioactieve neerslag ----
19. Uitgeroeid -----
20. Milieu-onvriendelijke sport -----

De prijs van de maand bestaat uit het boek "Verantwoorde verpakking : pleidooi voor een veilige en milieubewuste keuze" (Dr. Frans Lox). De oplossingen dienen ons ten laatste op 8 februari te bereiken : Milieurama Kruiswoordraadsel, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van maart.

Oplossing van het oktober-nummer : 1. Lekkerkerk; 2. Ijsberg; 3. Spreeuwenzwerm; 4. Tritium; 5. Egelkaktus; 6. Recyclage; 7. Bataan; 8. Elektriciteit; 9. Sperwer; 10. Herbicide; 11. Afvalberg; 12. Zeeëgel; 13. Edelhert; 14. Lawaaihinder; 15. Adelaarsvaren; 16. Aardgas; 17. Roodborstje; 18. Zwaveldioxyde; 19. Osmium; 20. Melkkoe.

Uit de juiste oplossingen werd Marc Heymans uit Retie als winnaar geloot. Hij zal dan ook eerstdaags het beloofde boekenpakket ontvangen.

DS